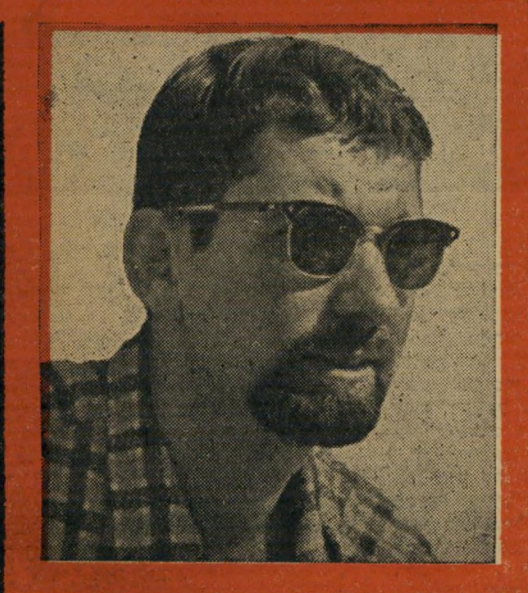

הוצאה
כ"א אב תשי"ז
18.8.57
מיוחדת
שנה 20 מספר 1036
דמיון 450 פרימם

סיפורו המלא של שמו "הסולק הזה"

דברי אילון

בתנוכה

מזריק

רחוב גליקסון 8, תל-אביב, 1909 26785.
ת.ד. 136. טען לסברקים: "עולמפרס".
המוציא לאור: העולם הזה בע"מ.
דפוס משה שחם בע"מ, ת"א, טל. 62239.
ההפצה: דוד סופל ובניו, תל-אביב.
המסרכת איננה אחראית לתוכן המודעות.

העתון הנקרא ביותר במדינה

משרד-החוץ המשך בטיפולו. לזכותו צריכים להגיד כי אנשיו החיטו יפה מאד גם לאמו של רפי. אבל הטיפול היה פורמלי. הוא היה מכוון הרבה יותר לנצל טענה נוספת ביוכוח על עקרון חופש-השיט, מאשר לדאוג לשיחורו של רפי עצמו. בהקדם האפשרי, לכן התעקש משרד-החוץ לדבר רק על "ימאי", להשתיק לגמרי את עובדת היות רפי כתב. לכל ברידעת היה ברור כי האינטרס של רפי דרש את הטיפול. ימאי בתגלים הוחזק בשעתו כמעט שנה שלמה במעצר. אולם איש לא יתעלם בלב קל בעתונאי אשר עתונות העולם דואגת לשלומה, ועדה לגורלו.

באותה שעה שידר רדיו קאהיר הודעות סותרות. מתוך נוסחן היה ברור כי המצוי רים עצמם מפקקים איך להתייחס לשבוי. פעם אמרו כי הוא עתונאי ואיש העולם הזה, וכי יתייחס אליו יפה. פעמים אחרות טענו שהוא מרגל, ונקטו בסגנון מאיים מאד. לבסוף הודיע רדיו קאהיר ששלטונות מצרים חוקרים אם רפי הוא כתב או לא. היה ברור לי כי ברגע זה הונח גורלו של רפי על כפות המאזניים — לא רק שיהררו

ביושבי לכתוב שורות אלה, אני רואה את רפי נלסון מכתוב את דבריו לחברי, בפניה השניה של החדר. הוא נראה תשוש לגמרי. ההתרגשות של השיבה, החקירה הממושכת על אדמת ישראל, ועתה ההכתבה המייגעת — כל אלה שאבו מתוכו את שארית כוחו-תירו. הוא מדבר — שעה אחרי שעה, 16 שעות ביממה, כמעט ללא הפסקה. יש רגש טוב בלבי. אני מאמין כי בטיפולו בפרשת רפי נלסון נהג העולם הזה כפי שצריך היה לנהוג.

★ ★ ★

זמן קצר אחרי מעצרו של רפי באה אלי אמו, ממרת בבכני בפיה היה סיפור שברגע הראשון לא יכולתי להאמין לו. באותו בוקר ביקרה במשרד ראש-הממשלה, כדי להתנחן לעזרתו האישית לשיחורו בנה. היא נתקבלה על-ידי נחמיה ארגוב, שלישו של ביגלי ואחד האנשים הקרובים ביותר למשפחת בן-גוריון. נחמיה אמר לה: "העולם הזה שלח אותה, או שהעולם הזה ישחרר אותה".

חוששני שבאותו יום, בשמעי פסוק זה, הפלטתי כמה ביטויים חריפים מאד. כיום אני מצטער עליך. אדם המסוגל לומר מלים כאלה לאם ומויאשה, החוששת לחי בנה, אינו ראוי למלים חריפות. הוא זקוק לרחמים. אולם שיחה זו לימדה אותי דבר אחד: שאין לסמוך בענין זה על הטיפול הרשמי. במדינה אשר בה אכולים כמה מאנשי הצ'מרה בשנאה עיוורת כזו להעולם הזה, עד שקרבר מעביר אותם על דעתם, היה צורך דחוף להתמסר אישית לגורלו של רפי. עשיתי זאת.

★ ★ ★

כזכור לך, געשה המדינה מסביב למעצרו של רפי ביממה הראשונה. משרד-החוץ פירסם מחאה חריפה, כל עתוני המדינה חזרו עליה. זה היה כשדובר על מעצרו של "ימאי" — ועוד לא היה ברור לרבים מהו הימאי שנפל קרבן למעשה הבלתי-חוקי. למחרת היום, כשנסתבר כי המדובר ב"איש העולם הזה", וכי הימאי הוא בראש-ראשונה עתונאי, חל שינוי מוזר באווירה. ההתלהבות הכללית בצמרת שככה במהרה.

Prof. Eylon Nelson
Correspondent
Haolam-Haze
The Illustrated Weekly
Tel-Aviv P.O. Box 136
Israel

מרטין ביקור זה הודפס על-ידי רפי בראנגון, לפני פגישתו עם ראש ממשלת בורמה. הכרטיס מילא תפקיד חשוב, כאשר לא רצו החוקרים להאמין שהוא איש העולם הזה.

אמיתי ומוסמך. לא ביקשתי מעשה-חסד, ואף לא יחס מיוחד לכתב העולם הזה. אולם אמרתי כי גישה של רצון טוב מצד נשיא מצרים, כלפי כתב עתון הדוגל מאד ומעולם בשילוב ההנוצות הלאומיות של ישראל ועמי ערב, תהיה בועלם ובארץ כאות לכך שעוד יש סיכויים להבנה במרחב. ידעתי כמובן שמלים אלה יתנו אחיזה לכל איובי העולם הזה בישראל, שיאשימו אותי בבגידה לאומית. לא סעיתי. כאילו לפי אות, פתחה כל המקלה בצריחת-אימים. לא חסרה הסתה למעצר ואף לרצח. אולם לנגד עיני ועמד גורלו של רפי. לא יתכן היום כל ספק כי אותו מכתב מילא תפקיד בשיחורו המוקדם, כשם שהמייכר של רויטרס גם להפסקת מכות-התופת. יתר על כן, הדבר הוכיח כי על אף המצור הערבי, ולמרות התהום הפעורה כיום בין העמים, לרוע מולם של שניהם, הרי קול של הגיון צלול, כשהוא מושמע בגאחה לאומית ובקומה זקופה, יש לו סיכויים להישמע גם במחנה היריב.

אין לי כל רצון להשיב למסיתים הע"לובים. אך ברשותך הייתי רוצה להעיר הערה אחת. לא רפי אילון ולא אני זקוקים ממי שהו לאישור על נאמנותו הלאומית. במקרה גושאים גם הוא וגם אני את האישור לכך על גופנו, בצורה שאינה סעונה אישור

הקרב, אלא יותר מזה: גורלו הגופני בשעת המעצר.

★ ★ ★

ישבתי בשעתו עם ימאי בתגלים ושיעתי את סיפור-הנוצות על העינויים שעברו עליהם בימים הראשונים למעצרו. היה ברור לי שעלי לנסות למונע בכל מחיר גורל דומה מרפי. שעה קלה אחרי הודעת קאהיר, פניתי לעתונות הזרה והמקומית. הסברתי לעורך כים ולכתבים כי כמעט ענין של חיים או מות הוא לדאוג לכך שתוך שעות מעטות תגיע לקאהיר, באמצעות העתונות, הודעה מוסמכת ומעוררת-אימון מטעם העולם הזה, כי רפי נלסון הוא שליחו המוסמך, וכי יצא לדרכו בשמנו ועל אחריותנו.

אף לא עתון ישראל גדול אחד פירסם הודעה זו. אולם מול התנועות מוסרית זו של הע"ל תונאים המקומיים, אשר אגודתם אף לא מצאה לנחון לשגר מתחה פורמלית על מעצר רפי, בלט היחס הנהדר של עתונות העולם. שלוש שעות אחרי קליטת השידור מקאהיר שלחה סוכנות רויטרס הבריטית לאלפי עתונים בעולם, ובכללם עתוני מצריים, את הודעתו של עורך העולם הזה, שהודיע כי רפי אילון, המכונה נלסון, הוא איש העולם הזה, ופנה אל נשיא מצרים

מרטין העתונאי של רפי אילון מטעם העולם הזה, אותו מצאו החוקרים בארנקו. בפניה השמאלית העליונה רשומה הסיפורה הערבית 5, מספר הכרטיס בתיק המוצגים של החקירה.

של שום בלבלר מפלגתי. אך מוזר הוא, שדבר זה אינו חל על המסיתים עצמם. עברתי על שמותיהם, ולא מצאתי ביניהם אף לא אחד ששירת אי פעם את מולדתו בשה-הקרב. ואני תמה: מדוע מזכירים דחקא התלויים את החבל? מניין להם החוצפה התהומית הזאת? מדוע אין הם מניחים את מלאכת החשדות הבט"חניים להכריהם שהם עצמם בסדר מבחינה בטחוניית?

★ ★ ★

התנכרות העתונאים לגורלו של רפי לא הפריעה להם להתנפל עליו כעדת זאבים רעבים ברגע שעבר את הגבול. שני עתוני הערב וכמה עתוני-בוקר הציעו לו שוחד גדול כדי שיבגוד בעתון ששלח אותו, וימסור להם את הוכיות על הסיפור המתפרסם בגליון זה. מובן מאילו שאיש כמו רפי לא יענה לפיתויים מופקקים מסוג זה.

אני מקווה שאתה תקרא את הסיפור באותה מתיחות שבה שמענו אותו אנחנו מפיו בימים האחרונים, חסרי השינה והמנוחה. היה זה מאבק מתמיד בין החובה העתונית לבין הרגש האנושי. רפי זיכר באוזניו ובאוזני השלטונות במשך שלושה ימים רצופים, מבלי לישון גם בשעות המעטות שנועדו למנוחה. במקומות הקשים, עת סיפר על העינויים, רעד מרוב התרגשות, וכמה פעמים חששתי שהוא עומד להתעלף. כוסות בלתי-ספורות של קפה חזק עזרו לנו להתגבר על המשבר.

לא ניסו לקשש את הסיפור. העובדות חייבות לדבר בעד עצמן. רק פה ושם כבצת אחת החזכומות האופייניות של רפי נלסון, שהפכו אותו לדמות מקורית ואוטנטית בעתונות העברית.

סיפור זה תובע להוציא מסקנות והערכות. לא רציתי ללחוץ על רפי שיגש למלאכה זו מייד. סברתי שכדאי שינוח מעט, יחשוב על הכל שנית, בשקט ובשלחה. כחבר מע"ר כת העולם הזה וכתבו, תהיה לו השהות לכך.

תעודת "קול ישראל", שגם היא היתה בכיסו של רפי בעת מעצרו, אישרה שהיה כתב שירות-השידור הישראלי באילת, עוררה את סקרנותם של אנשי רדיו קאהיר.

בבקשה לשחרר את רפי בשם חופש הע"ל תונות ולמען רעיון השלום במרחב. הודעות דומות נשלחו על-ידי סוכנויות אמריקאיות וטאט"ס הסובייטית. עתה ברור כבר, מתוך דבריו של נלסון עצמו, כי המייכר של רויטרס הוא שגרם לשינוי והפסיק את העינויים הנוראים. ה"דבורים המצרים בקאהיר סיפרו לו על-כך. כל התודה מגיעה על כך לאריה וולנשטיין, נציג רויטרס בישראל, שיש לזקוף על חשבונו מעשה אנושי יפה.

★ ★ ★

ידעתי שאם נלסון ספק כל שהוא בלב החוקרים ביחס לקשר בין רפי לבין העולם הזה, יתפשו השלטונות המצריים אישור לכך בגליון הבא של העולם הזה עצמו. ישבתי וכתבתי במדור זה את המכתב לביכבאשי גמאל עבד אל-נאצר, שעורר ויכוח כה רב בישראל.

נתתי באותו מכתב את מילת-הכבוד הייחודית שלי שרפי אינו מרגל, אלא עתונאי

אני תמה

הרגע הראשון. בצאתו מידי יחידת צה"ל שקיבלה אותו בגבול: רפי מקבל מידי עורך העולם הזה את הגליון שעל שערו הופיעה תמונתו שלו. הכובע שהוא חובש, הוא כובע מצרי שקיבל בזמן המעצר.

שעלה לסיפון היה סגן-אלוף במדים, שלוהו על ידי שני סרנים מצוחצחים. אחריהם הגיע גם סוכן-האוויה, תושב סואץ ושני אזרחים מצריים, שאת תפקידם קשה היה לברר. המלחים היו אדישים, אני לא כליך. העפתי מבטים עצבניים לעבר המצרים שעלו על הסיפון. אחד המלחים ניגש אלי ואחרי שהבחין בעצבנותי, הרגיע אותי: "אל תדאג, רפי. אתה נמצא תחת דגל דני. אנחנו לא ניתן להוריד אותך!" אף אחד לא רצה להוריד אותי, בינתיים. המצרים ישבו בסלון יחד עם הקפטן, ובדקו את הניירות. הם ירדו לבדוק את מטען האוויה, והישו את מה שמצאו במחסנים למה שמצאו בניירות המטען. לאט-לאט התחלתי להבין שיש סיכויים שלא יקרה כלום. התלתי להתנועע בחופשיות על הסיפון. ניגשתי לקצין השני, לקחתי ממנו את המצלמה כדי לצלם את סירת-המסורה, מפתח הספינה. לא היה שום דבר מיוחד בסירה, מחוץ, אולי, לכמה שוטרים צבאיים, שנשארו על סיפונה. באופק נראתה סירת-מסורה נוספת. גם עליה היו שוטרים צבאיים בפקודו של סמל. מחוץ שמעתי צעקה. הסמל הבחין במצלמה שבידי, ונופף לי ביד כדי להזהירי להפסיק לצלם. לא פחדתי, אבל ליתר בטחון הסתלקתי מיד. ירדתי לחדר האוכל, עטפתי את המצלמה במגבת והכנסתי אותה למקרר. מה שבטוח, בטוח. קיחתי רק שהפילם לא יצטנן, ושלא יהיו שום סיבוכים. נזכרתי שאני מלצר: נכנסתי למטבח וחיכיתי למה שיבוא עכשיו. הבנתי כי התקרית לא הסתיימה עדיין.

"מי כאן ישראלי?"

בלנותי פקעה אחרי חצי שעה. אף פעם לא אהבתי את המטבח, ודאי שלא בשעה שגורלי נחתך אי-שם. החלטתי לשחק מעט: לקחתי מגש ועליתי לחדר-האוכל. כאילו לאסוף את הצלחות שהיו מפורזות שם. בחדר-האוכל ישב הסגן-אלוף המצרי. "עוד קפה?" שאלתי אותו בחיוך של מלצר. "לא, תודה," אמר לי בחיוך של סגן-אלוף. תיארתי לעצמי, באותה שעה, איך היה מחייך, אילו היה יודע למי הוא מחייך. ירדתי שוב למטבח. הפעם לא חיכיתי הרבה. אחרי עשרה רגעים נקראתי שוב למעלה. הקפטן חיכה בחדר-האוכל. "אולי ידוע לך מי צילם את הסירה המצרית לפני שעה בערך?" שאל בסקרנות. הייתי מוכרח לשקר: "לא. אני לא יודע מי צילם," אמרתי בבטחון. בחדר-האוכל נמצא גם הקצין השני. בדרך לראגנון היה לנו סיכוי קטן, שהסתיים במכות. עכשיו הוא מצא את ההודמנות לזמן בוי: "רפי צילם, סיפר לקפטן. קיבלתי הלב. לא היספקתי להבין עדיין מה קרה וסרן מצרי, שנכנס בינתיים לחדר-האוכל, פנה לקפטן באנגלית ושאל: "מי כאן הישראלי?" "אני הישראלי," אמרתי לסרן, "מה העניין?" "אתה צריך לרדת אתי," הסביר לי בשקט. כאן התערב כבר הקפטן. הוא רצה לדעת מדוע אני צריך לרדת עם הסרן המצרי. התשובה הייתה פשוטה מאד: "הוא אורח ישראלי. אנחנו במצב מלחמה עם ישראל. השלטונות המצריים רוצים לחקור אותי. הוא יבא מחר בחדר לספינה." הייתי כבר מבולבל לגמרי. לא הבנתי למה בדיוק מתכוון הסרן המצרי. הבנתי רק שאני צריך לרדת איתו. לסרן היו עוד בעיות. אחרי ששמע שאני צילמתי, ביקש גם את המצלמה. הוא קיבל אותה מידי הקצין השני, שלף מתוכה את הפילם ונתן אותו לסגן-אלוף. הסגן-אלוף לא ידע מה לעשות ברכוש שבידיו. הוא פתח אותו והשמידו אגב כך.

אני מוריד לתא של ציארלי את כל החפצים שלי ונכנס לשם בעצמי — — — — כן נגמר הסיפור האחרון ששלחתי להעולם הזה (1033). השעה היתה שמונה בבוקר. בירגיטה השליכה עוגן ונכנסה לתור הארוך של האוניות, שהמתינו בשיירה שהיתה צריכה להיכנס בכל רגע לתעלה.

מסביב לבירגיטה היתה תנועה עצומה. אני חיכיתי בכל רגע לביקורת המצרית, שהיתה צריכה לעלות על הספינה, וכשראיתי ששתי סירות-מפרש צבועות ירוק מתקרבות אלינו ומשליכות חבל כדי להיקשר לספינה, חשבתי שהביקורת הגיעה. בסירות-המפרש לא היו חילים מצריים. היו אלה סוחרים מקר מייב, שעלו לסיפון על-מנת למכור לנו חפצים שונים, דברי-עור ומזכרות ממצרים.

ראיתי שאף אחד מהצוות לא קונה כלום. במקום זה שמעתי קריאות בדנית: "מוזס הגיע! מוזס הגיע!"

התחלתי לברר מה הענין. המלחים הסבירו לי שמוזס הוא סוחר מצרי עשיר, דובר דנית רהוטה, שביקר כבר פעמים רבות בדנמרק. בדרך כלל נוהגים המלחים הדנים לקנות את כל החפצים והמר כרות, שהם זקוקים להם, וחוקא ממוזס.

מוזס לא הגיע. הסיפון הפך במהירות עצומה לשוק-מצרי בוזעיר אנשין. חיכיתי לפקחי עיריית תל-אביב שיבואו לסלק אותם, אך הם לא הגיעו, משום מה. החפצים היו זולים מאד. כולם עזבו את כל העבודות ועסקו במסחר חופשי, עד שלפתע התקרבה לבירגיטה סירת ביקורת-החופים-הגבולות המצרית.

הכנסתי את המצלמה למקרר

א היתה לי מצלמה. ביקשתי מהקצין השני לצלם בשבילי את השוק המצרי ואת הסוחרים.

בינתיים השליכה סירת-מסורה חבל לבירגיטה. אפשר היה להב- חוץ מיד שהמצרים ייחסו לנו חשיבות מרובה. המצרי הראשון

בתוככי אנשים

הפניאילון

כל הזכויות שמורות

זהו סיפור של עתונאי. הוא הלך בעין פקוחה לקראת דרך מסוכנת, סבל יסורי-חופת והחזיק מעמד בתנאים קשים ביותר - כדי למלא שליחות עתונאית שלא היתה כדוגמתה מאז קום המדינה.

זהו סיפור אמת. רפי אילון מתאר בו את אשר סבל, הרגיש וראה - מבלי לייפות או להכעיר - תיאור אובייקטיבי של אדם שלא נתן לסבלותיו להשפיע על כושר-שיפוטו ועל כנות התיאור. העולם הזה" גאה כי שליחות זו בוצעה בשמו.

הפניאיליון

„כזאבו! כזאבו! צעק הסרן המליצרי בזעם

המצרים היו יסודיים מאד. לפני שעזבו את הספינה, הם ביקשו לראות גם את הנהגות שלי, לערוך בו חיפוש קטן. בתא היה בלגן שלם, אבל הייתי מוכרח להראות להם אותו. הובלתי את הסרן לתא, פתחתי את הדלת והכנסתי אותו פנימה. החיפוש לא העלה כלום. הסרן היה מאוכזב.

ביציאה נתקל הסרן בדלת הארון. הוא חזר פנימה והציץ לתוכו. הפעם היה מרוצה מאד: בארון מצא חרב בורמאית קצרה, לקח אותה אתו. החרב הייתה של נערה-הטבחיים, ציאנג (”ציארלי”) פו. ברצוננו קנו כולם חרבות, וגם ציארלי קנה. עכשיו עמד ציארלי בצד ובכה כשהוא צועק: ”החרב שלי!” הסרן לא רצה לשמוע כלום. ניסיתי להסביר לו שהחרב היא של ציארלי, אבל הוא ניסה להסביר לי שהוא זקוק לחרב, לצורך החקירה. רק כשהקפטן והציפיסטיארט התערבו, החזיר הסרן את החרב לציארלי.

לקחתי את התיק שלי מהתא, עם כלי-גילוח, מגבת וסיגריות. זרקתי פנימה את הדרכון ואת פנקס-הימאי וירדתי עם כל הפמליה המצרית לסירת משמרה-החופים. חמישה רגעי שייט, והעיר סואץ לפנינו. בנמל עגנו אניות מלחמה מצריות, מקושטות בדגלים לאומיים מצריים, ודגלונים צבעוניים. הסרן הסביר לי שהגעתי בדיוק ליום המהפכה המצרית.

הנסיעה היתה קצרה מאד. לא הספקתי לשוחח עם המלווים שלי, וכבר הייתי בתוך מחנה צבאי גדול, ממש על חוף התעלה. הכניסו אותי לתוך בנין אבן גדול, ישר לחזרו של הסגן-אלוף. רק אחר-כך נודע לי שמלתי היה מפקד מרחב סואץ.

הגישו קפה. שעה ששתינו, עבד הטלפון בלי הפסקה. הסגן-אלוף רשם את מספרי הדרכון ותעודת-הימאי, והסביר לי שבכוף עשרה רגעים אמסר למשטרה המצרית לחקירה, ושאר החקירה יחזור אותי מיד לספינה.

הכל ”דפק” בדיוק נמרץ. אחרי עשרה רגעים הופיע קצין משטרה, הצדיע לסגן-אלוף, חבש לי את העיניים במספחת ולקחת אותי איתי. בחצר חיכה גיפ. נסענו עשרה רגעים בערך וחנינו. הורידו אותי מהמכונה והובלתי לתוך בית.

לא ראיתי כלום, יכולתי רק לשמוע. שמעתי נקישות רובים על הריצפה, ואחר-כך התברר לי שזוהי הצדעת-נשק מצרית מקובלת. מסביב דיברו הרבה. יכולתי רק להבין שמדברים על ”לאנץ” (סירת-מנוע) ועל ”בירגיטה טופט”, שוב הובילו אותי.

נכנסנו לסירה. לאחר כמה רגעים נעצרה הסירה בלב ים. הורידו לי את המספחת מהעיניים, וישר ניגשו לענין: הסרן רצה לדעת מי אני ומה שמי. השאלות הבאות באו ברו אחר זו. היתה זו חקירה שיגרתית ביותר.

קשה היה לשכנע את המצרים. כל מה שאמרתם צילצל באוזנם כשקר. ”כזאבו! היה הסרן צועק באוזני אחרי כל תשובה. החקירה היתה קצרה מאד. אחרי כמה שאלות ותשובות וצעקות ”כזאבו! כזאבו!” החזירו אותי לספינה.

הסרן עלה יחד איתי. הוא הביא עימו שני שוטרים מצריים, שנצטוו להכניס אותי לתא ולשמור עליו מבחוץ. הרגשתי את עצמי חשוב מאד.

פצצות לאחמד חפיו

השוטרים המצריים היו אורחני. קראתי לציארלי וביקשתי ממנו להביא לנו כריכים ומשקה.

ברגעים הראשונים היו השוטרים המצריים רציניים מאד. הם התחלפו ליד הדלת, תורגם בתגור מלא. אולם לאחר שציארלי בא עם המגש, נראה כבר חיוך ראשון על הפנים הזועפים.

ניסיתי לשוחח עם שומרי. אחרי הכריכים והבירה הם נעשו חברותיים יותר והתחילו לדבר איתי. הם לא הבינו עברית ואני לא הבנתי ערבית, על כל פנים לא יותר מכמה מילים. בכל זאת אפשר היה לשוחח מעט בפה, הרבה בידים.

נושאים לשיחה לא חסרו. רצייתי לדעת כמה הם מקבלים לחודש, היכן הם גרים, כמה ילדים יש להם.

השוטרים סיפרו את הכל. הם גילו שרמת-החיים נמוכה מאד, שמחירי המזון, ובעיקר הארון, נמוכים, ושהם גרים בקיר סואץ. שמו של אחד השוטרים היה אחמד. ”אני מקבל 20 לירות מצריות”. יש לי בן אחד, ואני גר בדירה של שני חדרים עם אשתי ואמי.”

כישראל רצייתי לדעת מה טיב הדירה בה הוא גר. אחמד סיפר שאת הדירה שכר מבעל-בית פרטי, ושהוא מוציא למחירתו מעט מאד: ”בחצי לירה (מצרית) אתה יכול לכלכל את עצמך, שלוש ארוחות טובות ליום. המיזרכים הם זולים מאד אצלנו: קילו-גראם סוכר עולה חמישה גרשים (מצריים), קילו-גראם אורז עולה שלושה גרשים מצריים.”

בהמשך השיחה כבר אי-אפשר היה לחשוב שבתא נמצאים עציר ושומרו. השוטרים ישבו על המיטה בתא, ואני טיפלתי בהם ושותחתי אתם, כשאני מתנועע בחופשיות בתא ובמסדרון. אחרי חצי-שעה העזתי יותר: ביקשתי מהשוטרים להרשות לי להתנועע בחוף ולעלות על הסיפון. השוטרים הסכימו ברצון.

בשעות אחר-הצהריים הגיע סגן מצרי לביקורת. הוא ירד לתאי ושאל אותי אם הכל בסדר ואם אני מרגיש טוב. השבתי לו בחיוב וניסיתי להמשיך ולשוחח על הנושא ששוחחנו עליו קודם לכן בסירה: חופש השיט.

הסגן היה בקיא מאד בחוק הבינלאומי. כשטענתי בפניו כי לישראל מגיעה זכות-המעבר החופשית בתעלה, כמו לכל העמים, הפנה אותי הסגן לסעיף 10 של אמנת קושטא.

הייתי נבוך מאד. למען האמת, לא היה לי מושג רב בסעיפי אמנת קושטא. רצייתי לדעת מניין לסגן בקיאות כזו. לפני שמקבלים קצינות במצרים, לומדים ארבע שנים חוקי-הסכר לי בבטחון עצמי.

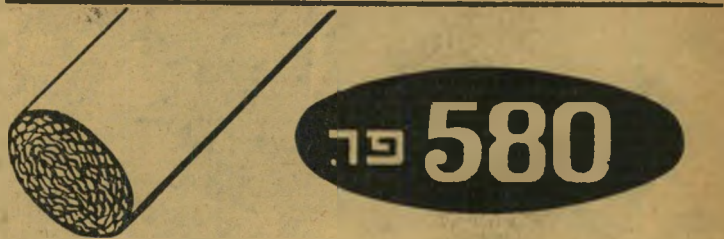
השיחה נמשכה באנגלית. הסגן רצה להחזיר בי, כנראה, את כל התעמולה המצרית על רגל אחת. הוא שלף מכיסו חוברת צהובה תחת עקב הציונות. תחת עקב התמונות המצריות, המאשימות את ישראל באכזריות בלתי-אנושית בעזה: ”מדינה אינה יכולה לקום על דם”, הכריז הסגן בהתרגשות.

לא נשארתי חייב. סיפרתי לסגן על מעשי הפידאיון ועל הרציחות בגבולות, ושאלתי אותו מה דעתו עלי-כן. היו לו תשובות מוכנות: התקרית בעזה בשנת 1953 קדמה לפידאיון. הוא סיפר לי על הפצצות שנשלחו לרבי-סרן אחמד חפיו, וניסה לשכנע אותי

* לירה מצרית אחת = חמש לירות ישראליות, בערך.
** הקובע כי מותר למצריים לאחוז באמצעים הדרושים להגנת שטחה.

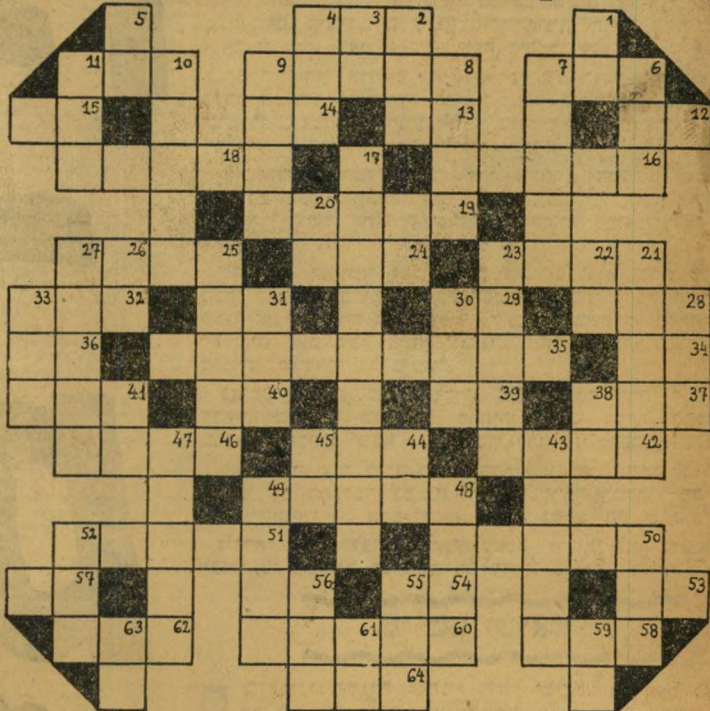

רקס

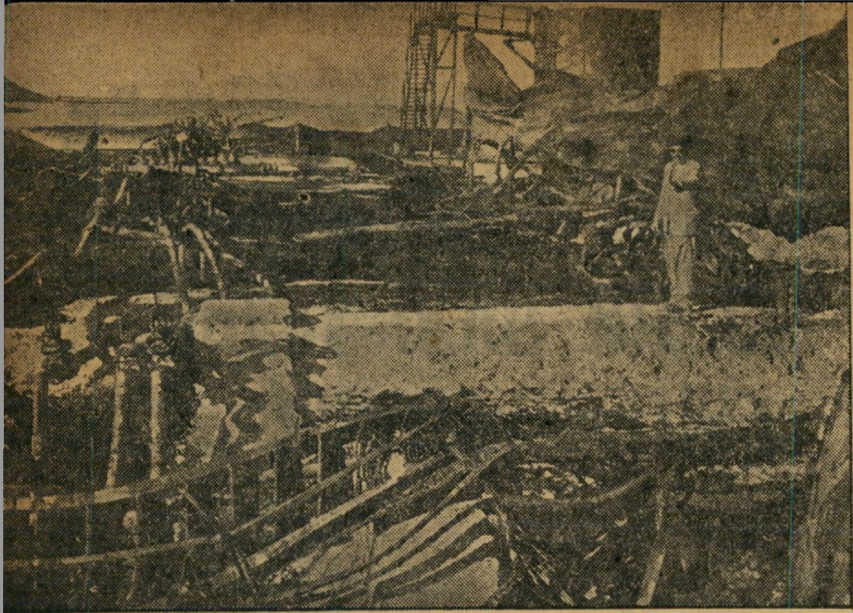
סיגרית הוירג'יניה האסולה

תשבץ העולם הזה 1036

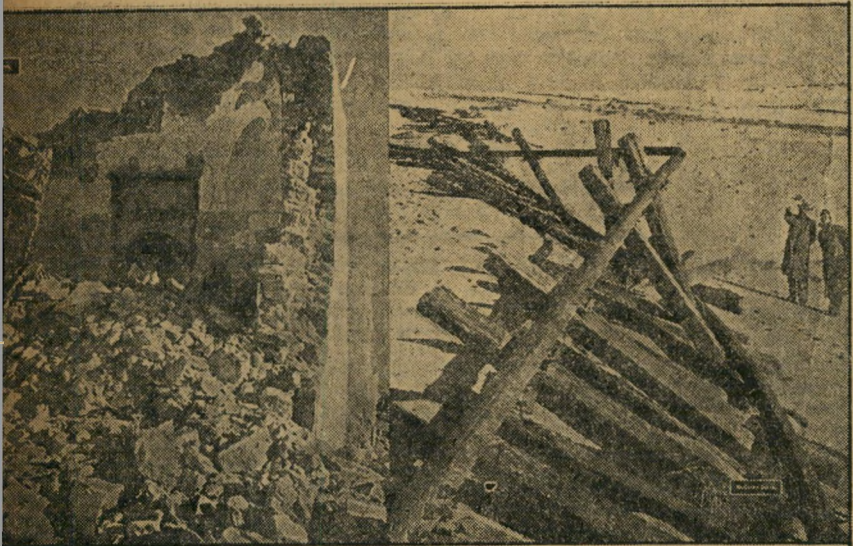

מאוזן; 2. מתכת; 6. שפת-ים; 8. פרי מקודש; 10. מתנה; 12. בן נח; 13. קרב; 14. תכונה נוצחית; 15. בת צאן; 16. גמל איטלקי; 18. צורה גיאומטרית; 19. אופני הפלדה; 21. אשת יעקב; 24. חיוני לאדם; 25. שימושה של אמבטיה; 28. מפעל תמרוקים; 29. רשיון חופשה צבאי; 31. סופר אידי שנפטר לאחרונה; 32. המים של פלמ"ח; 34. אליזבת השנייה לג'ורג' הששי; 35. צמד תנ"כי המתנבא במחנה; 36. אוני; 37. תבלין משיר השירים; 39. בהמת משא טיבטית; 40. תופעה לא-אנושית; 41. הצעיר באריות; 42. ראשון הגשמים; 44. בבקשה; 46. שים לב!; 48. תפקיד; 50. התראה על אסון קרב; 51. שם פרטי רוסי; 53. סמל האיטיות; 54. כלי בשחמט; 56. חי מימי; 57. זרב; 58. מקנה קטן; 60. שכנה צפונית; 62. נעימות; 64. אוסף עצים.

מאוזן: 1. פקודה; 2. מפעל מושבת; 3. תבואה; 4. שן סלע; 5. לחם; 6. אליל השמש; 7. הגולה; 8. בירה; 9. טבעי; 10. תופעה המחייבת צנע; 11. שנת סיום מלחמת העולם; 17. אחת ממדינות ארצות-הברית; 19. רחל לבנימין; 20. מערב; 21. איש ברית יוסף תרומפלדור; 22. שלושים ואחת; 23. יחס שכיח כלפי הכושים בארצות-הברית; 25. כלי חקלאי; 26. מלת תואר ההולמת את הקיץ; 27. פעולה מאיימת בחרבות; 28. אין טעם להכניסו לעופריים; 30. קרע; 31. האשה נקראת על שמו; 33. ברית גרמניה-איטליה-יפאן; 38. אתה, בגרמנית; 41. על כל בית; 43. מופיע אחת לשלושה חודשים; 44. גורמת לשרפה; 45. מלת תנאי; 47. אלוף-משנה בר-לב ממונה עליו; 48. יוצר הגולם; 49. יאה; 50. מתכת הגלופות; 52. אחי חם; 55. סמל הדאר; 56. שנות אדם; 59. מלה צברית שימושית; 61. זע; 63. לכל קשת.

ההרס בפניו מתואר בחוברת אחרת שקיבלתי מידי הסגן, המכילה תמונות גדולות של מראות סיני אחרי נסיגת צה"ל. מלמעלה שדההנפס של איטור, מושמד לחלוטין. למטה מראה של פסירכבת מקולקלים ומיסגד מפוצץ. החוברות מצויות כנראה בשפע במצריים.

שכל המעשים האלה קדמו לפידאיון. הסגן ידע תאריכים מדוייקים, והוא הכריז אותם בזה אחר זה, בבקיאות רבה.

הגיע מיברק מקאהיר:

ויכוח נמשך זמן רב. לפתע, הציץ הסגן בשעון ומיהר לעזוב את התא. אני ונשארתי עם שני השוטרים. לא הייתי צריך לחכות הרבה. בערב הגיעה משלחת שלמה לתאי: "הסגן אלוף הצבאי (בתלבושת אזרחית), שהיכרתי קודם לכן, רביסרן חדש של המשטרה, הסגן, אורח מצרי וסוכן-אזרחי."

הסגן פנה אלי וביקש ממני להתלבש במהירות. "הגיע מיברק מקאהיר. ממשלת מצרים אינה רוצה שתראה את התעלה. יובילו אותך במכונית לפורט-סעיד, ושם תצטרף שוב לאוניה."

הכל נראה פשוט מאד. אספתי את חפצי, התלבשתי וחיכיתי לפמליה החשובה, שהיתה עסוקה בסלון בשתיית היסקי ועישון סיגריות אמריקאיות על-חשבון הקפטן. חיכיתי חצי שעה. הסגן חזר עם הוראה חדשה: לערוך חיפוש נוסף בתא שלי. הוא חיפש במזודה אבל לא מצא כלום, מלבד ספר הידעת את הארץ של משה ברסלבסקי, אותו לקח איתי.

בינתיים הייתי מוכן לדרך. מחוץ לחפצי האישיים לקחתי אתי גם שעון מעורר, שקניתי אותו בראג'ון. מי יודע? אולי המצרים לא יעירו אותי בזמן ואחר לבריג'טה בפורט-סעיד? הסגן לא רצה שאקח הרבה חפצים. הוא חזר והסביר לי שמחר אחזור ממילא לספינה, שכל העניין הוא טיול קצר במכונית, ותו לא.

לפני שעזבנו את הספינה, היו לרביסרן הסודאני מהמשטרה עוד בעיות. הוא לקח ממני את השעון המעורר, וניסה לזדא שאין בו שום מנגנון-נפץ או איור-שהיא מזימה ציונית אחרת. גם הוא הציץ בהידעת את הארץ, והחליט שאני צריך לקחת את הספר איתי.

לפני שעזבנו, הספקתי עוד לעשות משהו: הוצאתי את הספר מהתיק והשלכתי אותו לכורסה הגדולה שבסאלון. נפרדתי מהצוות ומהקפטן, שצייד אותי בכמה קופסות סיגריות ובהבטחה "להתראות מחר!"

שוב הייתי בסירת-המשטרה. חזרתי לסואץ, שכבר הכרתי אותה בבוקר של אותו יום. התחנה הראשונה היתה המשטרה. לפני שנכנסתי פנימה, נפרדתי מהסגן-אלוף המצרי ומבני משפחתו, שבאו לראות אותי מתוך סקרנות.

במשטרה הייתי באחד החדרים תחת משמר. צירפו אלי שני שוטרים, שישגחו עלי, ועד מהרה הצטרפו אליהם כל השוטרים שלא היו אותה שעה בתפקיד. הם הסתכלו בי בסקרנות. מפעם לפעם שמעתי קללה מפולפלת שהיתה מופנית אלי.

שוטר צעיר, שעמד לידי, היה עצבני מאד. הוא איים עלי בקת הרובה שבידו, וחרק שיניים בכעס. פניתי לקצין שוכנס לחדר: "אמור בבקשה לילד שיתנהג יפה!"

"הוא לא ילד! הוא שוטר! זוהי פגיעה להגיד לשוטר שהוא ילד!" הסביר לי הקצין. ככל זאת הורה להחליף את השוטר העצבני באחד מחבריו.

פגישות עם פארוק

באחת-עשרה בלילה חלה תווזה במצב. הרביסרן הזמין אותי להיכנס למכונית, צירף אלי שני שוטרים כמשמר, והמכונית הפליגה מבנין המשטרה אל תוך העיר סואץ. הלילה היה יפה מאד. מזג האוויר היה קריר, והמראה הכללי היה מעניין מאד. בדרך עברנו שער גדול, מקושט בנורות-ניאון צבעוניות, רחני דגלים לאומיים, ושפע של ירק.

"עזה תחת עקב הציונים" זוהי כותרת החוברת שנתן לי הסגן המצרי שטיפל בי בסואץ. בתוך החוברת ישנן תמונות של נשים וילדים ערביים שעלו על מוקשים אשר הושארו, לדברי המצרים, עליידי הישראלים, כדי להתנקם באזרחים.

הסגן שישב עליידי הסביר את הכל: "הגעת בדיוק ליום המהפכה המצרית. עכשיו עורכים כאן את ההכנות האחרונות לחגיגות של מחר."

בדרך ירד הרביסרן מהמכונית. הסגן ואני נכנסנו לקבינה, והמשכנו במסע, דרך רחובות סואץ, כשהגענו לכיכר המרכזית של סואץ ירד הסגן לקנות סיגריות. בינתיים יכולתי להסתכל במה שנעשה סביבי: תנועה גדולה של מכוניות והולכי-רגל, והמוין פועלים שעסקו בהכנות לחגיגה-המהפכה.

לבסוף עצרנו ליד בנין משטרה. הסגן הסביר לי שאנחנו מחכים לקצין שיקח אותי במכונית לפורט-סעיד. הכניסו אותי לאחד החדרים. הבחנתי בתכונה גוברת והולכת סביבי, בדרך פלא נודע לאסירים, שהיו בבנין המשטרה, על בואי, ומסביב שמעתי שוב התי-לחשויות, קללות ואיומים.

המשכתי לשוחח עם הסגן, שהביא לחדר כמה בקבוקי משקה קר. שוב שוחחנו על בעיות מדיניות. שאלתי את הסגן מה יחסם של המצרים לערב אל-נאצר. התשובה לא היתה מפתיעה: הסגן סיפר על התלהבות העם הראשי-משלחתו, ועל האהבה הרבה שהם רוחשים לו. "יש לו מערצים רבים מאד," הסביר.

רציתי לדעת יותר: "מה היחס שלכם לפארוק?" כאן היתה לי הפתעה בשבילו. סיפרתי לו על שתי הפגישות שהיו לי עם פארוק באיטליה בשנת 1953, בביתו הפרטי בגוטה-פרטה ובקייטקאט, מועדון-לילה ידוע ליד רומא.

הסגן היה מופתע מאד. לאחר סיפורי-פרטים על הפגישות, הכריז בבטחון:

"אין אף מצרי אחד שאוהב היום את פארוק. אף אחד לא מתגעגע אליו. אף אחד לא מתגעגע לאדם שמסוגל למכור את ארצו בגלל אשה!" אחרי שעה היינו מוכרחים להפסיק את השיחה. לחדר נכנס קצין-משטרה נמוך-קומה וצנום. הוא קיבל מהסגן את הניירות וביקש ממני לצאת אחריו לחצר, לעלות על המכונית ולהמשיך בנסיעה, בליווי שני השוטרים. היה כבר אחרי חצות. הקצין הסביר לי שאנחנו יוצאים לאיסמאעיליה, מרחק שעתיים נסיעה.

ארבע מכות נוראות

באיסמאעיליה שוב התחלפו הקצינים. אחרי נסיעה של חצי שעה ברחובות העיר, והמתנה של עוד חצי שעה ליד בית הקצין החדש, עלה הקצין המקומי למכונית וחבש לי את העיניים במספחת.

עזבנו את הדרך הראשית ועלינו על דרך בלתי-סלולה. לא יכולתי לראות דבר, אבל המכונית קפצה ודילגה על אבנים. לבסוף נעצרה המכונית. הורדתי למטה. ברגע בו ירדתי מהמכונית החל המיפנה הגדול. עד עכשיו היה נדמה לי שאני מטייל במצרים במכונית יחוד, ונהנה מיחס דומה לתירים שהייתי מקבל אותם באילת, לפני שעליתי על בריג'טה טופט. עכשיו, בבת אחת, השתנה הכל: חבושי-עיניים הושלכתי לתוך חצר לא מרוצפת. ניסיתי לשבת. הייתי עייף מאד, כי לא ישנתי שני לילות.

אלה שעמדו סביבי, ולא יכולתי לראותם, לא רצו שאנחנו כשניסיתי לשבת, התנפלו עלי בקתות הרובים והיכו אותי. המשכתי לעמוד. זה נמשך כשעתיים בערך, עד שהתחלתי להבחין מבעד למספחת שהשמש עולה אי-שם. שוב ניסיתי להתישב, והסעם לא שמו לב לכך. הייתי כליכך עייף עד שניסיתי להשתטח על הריצפה ולשכב, אבל השוטרים מסביב לא ראו זאת בעין יפה. ביקשתי מים והתשובה היתה: "מאפיש מוי!"

התחיל יום חדש. ההתקלות מסביבי נהייתה צפופה יותר ויותר. שמעתי קללות עסיסיות ושמות מוכרים כגון "בן-גוריון", "גולדה מאיר". הכל היה בערבית, ולא הבנתי כמעט כלום. פתאום שמעתי משפט באנגלית: "אתה ישראלי?" שמחתי מאד: סוף-סוף מישהו שאפשר לדבר איתו: "כן, אני ישראלי."

"אתה קצין?" רצה הקול לדעת. הכחשתי. ושוב רעם הקול: "כואב!" ניצלתי רגע של הפסקה במטר השאלות, שלא ידעתי מי שואל אותן, כדי לשאול אם אני יכול לראות את הקצין שהביא אותי לכאן. הקול הבטיח לי באנגלית שהקצין יבוא מיד.

ביקשתי מים. הייתי צמא מאד. אבל זה לא היה איכפת כנראה אף לא לאחד. הקול סירב להביא לי מים.

החקירה תחלה בעשר בבוקר. העלו אותי לקומה שניה והעמידו אותי ליד הקיר. קולות בערבית שאלו כל מיני שאלות לכיוון שלי, אבל לא הבנתי כלום. כשלא עניתי, פנה אלי מישהו באנגלית: "אתה מדבר ערבית?" "כן!" אמרתי באנגלית. "שק'ן!" הוא קרא, והמשיך: "כל יהודי שנולד בפלסטין מדבר ערבית!"

השאלות הבאות באו בנו אחר זה. החוקרים בתנו את תעודותי, וידעו שאני עונאי. הם גם ידעו איזה עתון אני מייצג והמשיכו לשאול שאלות בעלות אופי צבאי.

בפעם הראשונה היתה לי ההזדמנות לעשות הכרה עם האגרופים המצריים. על כל שאלה שלא עניתי עליה הומטרו עלי עשרות אגרופים — בפנים, באף, בשיניים, בכל חלקי-הגוף. ניסיתי להגיד משהו, להסביר שאני נכה-מלחמה, אבל אף אחד לא רצה לשמוע כלום. הורידו אותי למטה. העמידו אותי מול קיר אבן, כשידי מורמות למעלה ונגועות בקיר. שם המתנית לי חיייה נוראה. הפעם הרביצו לי במקל בעל גולת גומי ענקית. כל מכה זיעזעה אותי, כאילו ירדה עלי רכבת. הרביצו לי ארבע מכות על הגב, והושיבו אותי על כסא. הכל נעשה בשקט מוחלט.

דפי אילון

„המכות זעזעו את כל גופי... אי אפשר לתארן...“

התמונה שהופיעה בעולם, וגם הגיעה לארץ, בה אני חבוש עיניים ועדיין בעל זקן מלא, אותו גידלתי בכורמה ובדרך.

משכו אותי, ואחרי כמה מטרים לקחו חוט-ברזל דק וקשרו את ידי בגסות כזאת שהבשר נחתך. נזרקתי למכונית גבוהה. היא התחילה לנסוע וסבלתי עינויים מפרקירידי הכזרות. ביקשתי את השוטר שיתיר לי את החוט, אך הוא רק קשר אותו ביתר תוקף.

הנסיעה ארכה כחמש דקות. הורדתי. הושבתי על כסא, והחוט הותר. החייל שיפסף לי את הפרקים. כנראה דאג שלא יישארו סימנים.

לא ידעתי לאן הובילה הנסיעה הארוכה. כיום ברור לי שהובלתי באותו יום מאיסמא-עיליה למחנה המסכ"ל המצרי בקאהיר, וכי נמסרתי בדרך מיד ליד.

„בכיתי מרוב עינויים...“

פשבתי על הכסא חבוש עיניים ושאלתי: „קצין? קולו של הסמל מאיסמאעיליה ענה לי: „מה אתה רוצה? שאלתי אם אנחנו נמצאים בפורט-סעיד.

הובלתי לחדר. שמעתי מוסיקה של רדיו. כמה אנשים דיברו בערבית, ונסחבתי במשיכת-

מונית ערבית בעזה. המצרים שהכירו היטב את המקום, ראו בתמונה זאת הוכחה ניצחת לכך שהייתי בין הלוחמים בעזה, בימי כיבוש העיר.

חולצה לתא. ההליכה ארכה כשמונה דקות. עלינו וירדנו מדרגות. נפתחה דלת-ברזל, מישהו פיפסף בכיס, הוריד את הגורתי ונעלי ויצא.

הרמתי את התחבושת מעיני וראיתי שאני נמצא בתא ריק, ובו רק מיטה, מזרון ושמיכה על הרצפה. מצאתי מימיה מלאה, ושתיתי ממנה. חשבתי שזה הרגע המאושר בחיי. נפלתי על המיטה וניסיתי לישון.

הדלת נפתחה. נכנס חייל, כנראה אותו איש שמשך אותי כל הדרך. בפעם הראשונה ראיתי את פניו. היה זה גבר סודאני, גבוה, לבוש מדי חאקי, ופס אדום על כתפיותו.

„קום!“ אמר בערבית. שוב חבש את עיני והעמיד אותי אל הקיר, באותה פווה שהיתה זכורה לי ממכות-התופת של איסמאעיליה. לא יכולתי לעמוד על רגלי. שמעתי קול של גרירת המיטה והמזרון, וכעבור כמה דקות חזר החלל להכות אותי, באותו מקל בעל גולת-הגומי.

הוא היכה אותי שלוש מהלומות. אחרי השניה נפלתי. כששכבתי על הריצפה, הוריד מכה שלישית על ישבני. אחריכך הסתלק.

כשנסגרה הדלת מאחוריי, ניסיתי להרים את כיסוי-עיני במקצת, כדי לראות מה קרה בתא. ראיתי שלקח עמו את המיטה, המזרון והמימיה. רק השמיכה היתה ורוקה על הריצפה. שכבתי ושמתתי גם על השמיכה. לא יכולתי לשכב על גבי, מרוב כאבים.

כעבור חצי שעה חזר סוהר. שוב היכה אותי שלוש מכות במכשיר-עינויים. הוא לא טרח להקים אותי, אלא היכני כשאני שוכב.

הביקור הבא שלו נערך כעבור שתיים-שלוש. שוב היכה אותי אותה מנה. אני מתנאש לומר זאת, אבל בכיתי מרוב עינויים.

התחננתי לפניו: „מים!“ הוא לא ענה לי, סגר את הדלת והניחני לנפשי עד הבוקר. לא ישנתי.

בבוקר לא נפתחה הדלת כלל. לא הובאו לא אוכל ולא מים. כל הזמן שכבתי חבוש עיניים, כי לא העזתי להרים את הכיסוי, למרות שיודי היו חופשיות.

הדלת חרקה. הקול הגס אמר: „קום!“ והסיר את התחבושת מעיני. ראיתי רבי-סרן בעל כומתת שחורה ושפם, שאותות-הצטיינות רבים קישטו את חזהו, עומד לפני. „האם יש לך בקשה?“ שאל אותי באנגלית.

היתה זאת ההודמנות הראשונה, מאז סואץ, שיכולתי לעמוד גלוי-עיניים ולדבר עם קצין. הוכרתי לי את הבטחה של הסגן-אלוף בסואץ שיחזירו אותי לאוניה בסורט-סעיד. אמרתי שאני נכה-מלחמה והתלוננתי על ההתנהגות והמכות שספגתי מאז איסמאעיליה ועד עכשיו. „האם אתה קצין?“ שאל אותי.

הכחשתי את הדבר, והוא לא התחכך עמי.

הוא שאל אם שתיתי או אכלתי. השבתי כי יומיים לא אכלתי ולא שתיתי טרט לשתי לגימות. הוא נתן לסוהר כמה פקודות בערבית, והודיע לי כי אסר עליו להכות אותי, וכי ציחה עליו לתת לי לאכול.

„עוד משהו?“ שאל באנגלית.

שאלתי מתי הם חושבים להחזיר אותי. הוא הבטיח לי שהקצרה תארך רק יומיים, וכי אז יעלו אותי על אוניה שתוביל אותי לאן שארצה.

אחרי שיצא, הובאו לי באמת מים במימיה, הוגשו לי מרק של פול וגריסים וסיתה.

מאז חל שינוי לסובה. נשארתי באותו תא. שכבתי לישון. אני חושב שישנתי לפחות 12 שעות, עד היום הבא. למחרת כלילה נפתחה הדלת, ונכנס סרן סודאני, גם הוא מקושט למכביר באותות-הצטיינות. הוא החזיק מתחת לביה-השחי מקל-גומי, בתור קישוט, נראה תוקפני ונוקשה. „האם אתה מבקש משהו?“ שאל.

„לא“, השבתי. „אני רק רוצה לדעת מתי ישתחררו אותי ומה הסיבה לכך ששיקר לי והביאוני הנה, על אף הבטחת הסגן-אלוף בסואץ לקפטן של האוניה.“ אמרתי שאינני

חשבתי שזה הכל. אחרי עשרים רגע אמר קול בערבית: „קום!“ קמתי. שוב העמידו לי ליד הקיר, ושוב היכו אותי במקל הגומי. הרביצו בי ארבע מכות, שעברו בי כמו

מכתחשמל איומה, לכל אורך גופי. אינני יכול לתאר את המכות האלה. מי שלא עבר את זה, לא יבין זאת. האדם מרגיש כאילו הוא מתפוצץ. אני חושב שהם ידעו כי שום אדם אינו יכול לעמוד במכה חמישית או שישית, מבלי להתעלף.

אחרי המכות סחבו אותי לחדר-החקירות שבקומה השניה. החייל סחב אותי במדרגות, כשהוא מושך בגסות בחולצתי. גם זה היה סימן ליחס החדש אלי!

בחדר החקירות המטירו עלי שוב מטר שאלות. הפעם היה הנושא: מלחמת-סיני. החוקרים רצו לדעת אם השתתפתי אישית במיבצע. עינתי בשלילה. הסברתי להם שאני נכה-מלחמה, ושלא השתתפתי במיבצע.

החוקרים לא היו סובלניים. הם צעקו „כזאב!“ ואמרו שיש בידם תמונות, אותן לקחו מתיקי, בהן אני מצולם. ידעתי שאלה הן התמונות שהצטלמתי בעזה, בבגדים אורחיים, אחרי הכיבוש.

שוב הורדתי למטה. הכל נעשה במהירות כל-כך גדולה שלא הספקתי אפילו לבקש מעט מים.

כבר יותר מ-12 שעות שלא שתיתי אפילו טיפה אחת.

בן-גוריון, גולדה, דיין

הושלכתי לחצר. נשכבתי ונרדמתי תחת עץ. השעה היתה שעת-הצהריים. לא העזתי לבקש מים. לא קיבלתי אוכל.

בשעה ארבע העירו אותי. בפעם הראשונה נתנו לי להוריד את הכיסוי מן העיניים. חייל הגיש לי מימיה. שתיתי לגימה ארוכה. עיני נחבשו מחדש.

כעבור חמש דקות הקימו אותי. קשרו את ידי מאחור בתחבושות והעמיסו אותי על טנדר. כשהורידו את הכיסוי מעיני, ניצלתי את ההודמנות להסביר שאני שתום-עין. הם התחשבו בזה וקשרו לי רק עין אחת. אולם בטעות קשרו חלק את העין השמאלית. אני רואה בימנית.

ראיתי שאנו נוסעים לאורך התעלה. המכונית היתה סגורה. לא ראיתי הרבה. נעצנו כשעה, נסיעה מטורפת על כביש טוב. משום-מה החליט הסמל לקשור לי שוב את שתי עיני. שאלתי לאן אנו נוסעים. האם לפורט-סעיד, כפי שהובטח לי? הוא ענה באנגלית רצוצה: „אל תדבר, יש לי הוראה שלא לשוחח!“

שני חיילים ישבו צופים אלי. לא יכולתי למתוח את רגלי. כשניסיתי ליישר רגל אחת, חבט בה אחד החיילים בקת הרובה. ידי היו כבולות מאחורי גבי. בסיבובים החדים הייתי נופל הצידה, כמו שק, והחייל שישב באותו צד היה דוחף אותי בגסות בחזרה.

אחרי שעה וחצי הרגשתי שאנו עולים על דרך בלתי-סלולה. המכונית עצרה ליד כפר. לפי רישורש המים הבחנתי ששתיים. לא העזתי לבקש מים, ולא קיבלתיים.

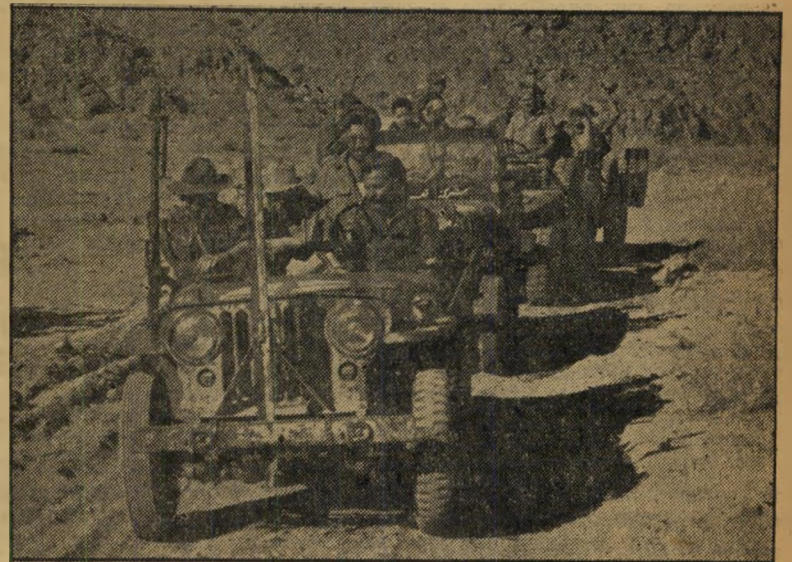
מסביב לסנדר התקהלו אנשים. נראה שהחיילים הפיצו מיד את הבשורה כי ישראלי במכונית. הקללות הומטרו מכל עבר. שלושה שמות בלטו במיוחד: בן-גוריון, גולדה מאיר, משה דיין.

מאותו רגע הפכו חיי לסיוט אחד גדול של סאדיום והתעללות. המכונית המשיכה בדרכה במהירות. נעצרה לשניה. שמעתי את חריקתה של דלת-ברזל נפתחת. עוד לפני שהמכונית יכלה להיכנס פנימה, נמשכתי החוצה ונזרקתי על פני קיבלתי חבטה איומה באף, ואני חושב שהעצם נשברה.

מסביב התקהלו אנשים, צעקות היסטוריות נפלטו מהם. נראה שכבר ציפו לי. הוקמתי. שיחררו לי את הידיים. הובלתי על-ידי משיכת חולצתי לאיזה תא. נפלתי בפינה, כולי תשוש. עדיין לא שתיתי מים, מלבד הלגימה מן המימיה כמה שעות לפני כן.

קול עמוק וחדש שאל אותי באנגלית: „אתה קצין?“ אמרתי: „לאו!“ הקול אמר: „כזאב!“ והפסיק לשאול. שמעתי תיקותוק של מכונית-כתובה. הוצאתי החוצה והובלתי מרחק של מאה מטרים, כשאני נמשך בחולצתי. רגלי נתקלו במדרגה. נפלתי.

הובאתי לחדר. העומדת לשניה. איש לא דיבר עמי. אני חושב ששם צילמו את

הננטיבים של שיוש התמונות האלה מימי ביקורי בעזה, אחרי מיבצע סיני, היו בארנקי בימי המעצר. אני מסער שהם גרמו לכך שהמצרים חשבו אותי לקצין. אני יושב בגיפ הראשון הנראה בתמונה, על חולות עזה.

אסיר, ושהורדתי ללא רשות חוקית מאוניה שהפליגה תחת דגל דני.
"אתה תובא מחר לחקירה במטה הכללי" אמר הסרן. "אז יקבעו אם אתה אסיר או לא."

מזיגה של דיין ואבנרי

אינני זוכר אם היה זה באותו יום או למחרתו. כאשר הובאתי מתא זה לתא אחר, במרחק של כעשר דקות הליכה. שוב שמעתי שער נפתח, כלבים התנפלו עלי בניכוח ומשכו במכנסי, אך לא נשכו.

כשהוסרה התחבושת מעיני, מצאתי את עצמי בתא שטוף במים. סמל-הסוהרים צעק עלי והעמיד אותי בפניה, כמו ילד קטן שלא התנהג יפה. מיד הוכנסה מיטה, מזרון ושתי שמיכות. הסמל עצמו פרש את השמיכה ולימד אותי, כמו מס-כף בצה"ל, איך לסדר בדיוק את השמיכה השנייה, שתהיה מקופלת ומסודרת מעל לראשונה.

תוך כדי כך נכנסו לתא כמה סוהרים. גם בעיניהם ראיתי מבטים של שנאה, אך כנראה קיבלו הוראה חמורה שלא להכות אותי. קללות כמו "ערסן", "יאהוד כלב!" לא חסרו.

בתא היה סל עשוי מעור, כדי לעשות בו את צרכי. הקירות היו גבוהים, ואשנב צר ומסורג היה ליד התיקרה.

שכבתי על המיטה והרגשתי שהתנאים השתנו. הביאו לי ספל מים וארוחה. קיבלתי הוראה לאכול על הריצפה.

אכלתי את מנת הפול והפיתה. אחרי חצי שעה נכנסו שלושה סוהרים. אחד החזיק תערספרים, השני מכונית-גילוח וחגורה להשחות התער. הם הושיבו אותי על הריצפה והחלו לגלח לי את הראש.

בשבילי היתה זאת הרגשה מופתת מאד. נפרדתי בלב דואב מהזקן שלי, איתו טיפחתי במשך זמן כה רב. היה זה כאילו מעשה סמלי, שהבהיר לי שעתה נקשרתי לבית-הסוהר. למזלי נזכרתי בסרט המלך ואני, שראיתיו בבורמה לפני ההפלגה. אמרתי לעצמי: "אם זה טוב למלך, זה יהיה גם טוב בשבילי."

למחרת היום קשרו את עיני והובילו אותי כרבע שעה. מבלי להגיד לי דבר סגר לי מלחי את ידי לאגרופים, הצמיד אותם למכנסי הצמיד בכעיסה קלה את רגלי זו לזו, הרים לי את הראש והשאירני עומד כך, במצב דומ, כחמש דקות.

הכניסו אותי לחדר. הרגשתי שטיח מתחת לרגלי. ואז הסירו את התחבושת מעיני. ראיתי לפני בחור די צעיר, לבוש חאקי, שהסיר מראשו את הכומתה הכחולה. לא היו לו סימני-דרגות, אך הבחנתי שבכתפייטו ישנם חורים של סימני-דרגות. לידו ישב סרן בעל דרגות וכומתה שחורה.

עמדתי באותה עמידה. עוד הייתי תשוש מאד. הקצין הציע לי כסא. אמר לי להתקרב לשולחן ואמר: "בוקר טוב. אתה מעשן?" סירבתי, אך ביקשתי לשתי מים.

הוא קרא לסמל, ציווה לו להביא לי מים ושאל אם אינני מקבל מים די-צרכי. אמרתי שאני מקבל בסדר, אך שאני צמא כרבע.

סיפרתי לו את כל הסיפור מאז סואץ, על הפרת ההבטחות שניתנו לקפטן ועל ההתנהגות הגרועה. הוא שישע את דבריו ושאל אם הוסיפו להכות אותי גם אחרי ביקור הקצין. אישרתי שלא.

התלוננתי במיוחד על גילוח ראשי. "אין דבר", חייך. "שערותיך תצמחנה מחדש תחת השמש של מצריים." כששמעתי את זה, נעשה לי רע מאד על הנשמה.

"אתה מתכוון לכל השערות?" שאלתי.

"לא, לא", חייך. "אחר-כך הסתכל עלי ובפספורט שלי שהיה מונח לפניו, והעיר: "בעצם, אתה מזיגה מסוכנת של דיין ושל אבנרי!" הוא התלחץ לעיני החבושה ולקני, בתמונת הפספורט.

"אתה איש העולם הזה?" שאל.

"אני רואה שאתה מבוסס מאבנרי", אמרתי. "זה בחדאי מפני שזה עתון שמתנגד לממשלה."
"לא. הוא בן-אדם עם הגיון. הנה למשל בגין, הוא גם כן נגד הממשלה, ואנחנו לא אוהבים אותו."

ראיתי שהוא מתמצא יפה בענייני המפלגות בארץ.

"זה ימאס לך..."

הקצין חייך בצורה סימפאטית, וביקש שאתחיל לספר את כל קורות חיי, מיום הולדתי. "יש לנו הרבה מאד זמן", הוא אמר. "ספר לאט!"

שאלתי מה זה מעניין אותו איך נולדתי, ולמה לי לתאר לו כל זאת. "אתה עתונאי", הוא השיב. "ובלעג עדין הוסיף: "ראיתי שאתה כותב סיפורים מצויינים."

הרגשתי שהוא מצטט מיברק שנמצא בין גיירותי. היה זה מיברק של מערכת העולם הזה, שהגיע אלי בבורמה ושאישר את קבלתן של כתבותי משם.

החלטתי לספר לו את כל קורות חיי, אף שידעתי שזה יקח כמה ימים. אמרתי לו זאת. "זה ימאס לך", הבטחתי לו. "לא", הוא הבטיח לי. "אני מאד מאד אוהב לשמוע סיפורים."

דיברתי כארבע שעות רצופות. הוא לא הפריע, לא התערב ולא רשם רשימות. לא עלה על דעתי שאפשר היה להקליט את הדברים, אך אני חושב גם עתה שהם לא הוקלטו.

"הייתי רוצה שתגיד את האמת", אמר לי מפעם לפעם. רק כשהגעתי לשרותי במלחמת העצמאות רוצתי, ככאובב אור-החמה, מרטיט פגו, הרגשתי שהוא רוצה להתעקב. דברי לא מצאו חן בעיניו, והיה ברור שאינו מאמין לי. בסוף ציווה באדיבות להחזירני לתאי, והרגשתי שאינו מרוצה ממני.

קשרו לי את עיני והוציאני.

למחרת היום הוחזרתי למקום באותה צורה. עתה היה הקצין לבוש בתולצה אורחית. הוא לא יושב לי שולחני, אלא על כורסה נוחה בחדר, ועמו היה גבר אחר, שאמר לי מיד "שלום!" בעברית. היה זה תורגמן.

איש זה היה ממושקף, בעל שער חום ושפם, ועשה עלי רושם של יהודי. אך קראו לו איברהם, ובהמשך הייתה הוברר לי שהוא יליד נצרת.

שוב הוצע לי לשבת ולעשן, ואף הביאו בקבוק קוקה-קולה. "כל מה שאמרת אתמול עד שנת 1948, היה אמת", אמר לי הקצין. "וכל מה שסיפרת על אחרי 1948, היה כולו כזב."

איברהם, התורגמן, הוציא נייר ועפרון. הקצין התכונן כנראה לעבודה ממושכת: "אנחנו נכתוב עכשיו כל מה שתגיד ותספר. אנחנו נכתוב את הכל עם תאריכים."

"שוב התחלתי למהל מספר 1948. הסגן-אלוף והתורגמן לא נראו כאילו הם מאמינים למה שאמרתי. גם אני לא תמיד מאמין כשאני נזכר בתולדות חיי."

נסייתי לספר פרטי-פרטים. הקצין היה בקיא מאד. מפעם לפעם היה מפקיק את הסיפור ומעיר לי הערות, לפי הרישומים שעשה קודם לכן מתוך הגיירות האישיים שלי שהיו בידו.

איברהם רשם הכל. הקצין היה רושם הערות על פיסת נייר שלפניו. היו קטעים בסיפור שלא רצה להאמין בהם בשום אופן. הוא רצה לדעת מדוע נסעתי לחוץ-לארץ בפעם הראשונה, ומי מימן את הנסיעה. הוא אמר שזה לא מתקבל על הדעת שמכרתי את המונות ונסעתי לאירופה בפעם השנייה.

פרשתי הפרנסות הרבות הייתה בעיה שלמה. סיפרתי לו שפעם עבדתי חודש וחצי בהוצאת תפוחי אדמה ברמת-הדרה, ליד רמתיים, ואחר כך הייתי מפקד-ספורט בסוכנות-היהודיות.

הקיצוניות שבסיפור הכעיסה אותו. הוא סירב להאמין שמיד לאחר שהייתי מזוכירו של בית-אש בסדום הפכתי להיות נהגו בתמנע. איך יכול אדם להפוך ממזכיר לנהג?

לבסוף סימננו ביום בו עליתי על סיפון הברגיטה טופט והפכתי להיות מלצר-כתב.

סיפרתי לו על פגישתי עם ראש ממשלת צילון ועם ארנו, ראש ממשלת-בורמה. התמונות שצולמו בפגישות אלה היו כבר בידיו.

כאן רצה הקצין לדעת פרטים נוספים. הוא התעניין לדעת מי שלח אותי למזרח הרחוק. בשום אופן לא רצה להאמין שמלצר נפגש עם ראשי ממשלות.

"ישראל היא סכין של האנגלים..."

את סוף החקירה הקדיש הקצין באותו יום למעבר בסואץ. סיפרתי לו על הפגישה עם השגריר המצרי בראנגון, ועל הבקשה שהגשתי לקבלת אשרת-כניסה למצרים.

הוא שמע זאת בהתענינות, אם כי לא היתה זאת, כנראה, הפעם הראשונה ששמע עלי-כך. הוא ניסה להוציא ממני הודאה כי עוד באילת ידעתי על כך שבירגיטה טופט תחזור מראנגון דרך הסואץ. הוכחתי לו בעזרת הדרכון כי מסקנותיו אינן נכונות, משום שבדרכון היה מצויין בפירוט שאנו עתידים לחזור לאילת.

החקירה נמשכה שעות רבות. לאחר כמה שעות קרא הקצין לסמל בית-הסוהר. הוא ציווה עליו להגיש לנו תה, ובינתים בדק איברהם את התאריכים וביקש את אישורי אם כתב אותם נכון.

בשעת שתית התה יכולתי גם אני לשאול מעט. שאלתי את הקצין אם יש לו חדשות על

תמונה מעזה, עם כמה מהחברה, עוררה את חשד המצרים. לפי הישיבה שלי, וישיבת חברי, חשבו לבסוף שאני קצין. עד הסוף לא הימיו לי שאני משוחח מצה-ל.

הנעשה בישראל. — אם קרה משהו מיוחד בארץ ומה נשמע שם. הוא ענה ברצון ונכנס אתי לשיחה ממושכת וידידותית, שנמשכה יותר משעה.

הוא ידע הרבה: הוא סיפר לי על ביקורו של ביגיי והרמטכ"ל באילת ובעין-רדיאן. הוא סיפר על התקרית כשביגיי דרש לסלק את השלט של עין-רדיאן בפתח המשק ולהחליפו בשלט יוטבתא, על הכביש החדש מבאר-מנוחה לאילת, על האוניות שהגיעו לאחרונה לנמל אילת.

אחרי מסירת האינפורמציה על החדשות האחרונות בישראל, עברה השיחה לאפיקים חדשים. הקצין הסביר לי בקצרה איך הוא רואה אפשרות לשלום בין ישראל ומצרים.

הוא לא הזכיר בכלל את המילה "שלום" בכל השיחה. הוא טען פשוט כי הערבים היו בארץ מאות בשנים, וכי יש "להחזיר את הארץ לבעליה". כשהסתכנו בוויכוח תני-כי, נסתבר כי הקצין מצוי יפה בספר זה, ואפילו ידע לספר כי היהודים הרגו זה את זה בימי הקנאים והפקידו את הארץ. כשהסתמכתי על התנ"ך, שהבטיח את הארץ לישראל, שאל אותי: "ואם כל המוסלמים חושבים כי מכה קדושה להם, אז יבואו מחר מוסלמים מפקיסטאן וידרשו לעצמם את מכה?"

איברהם התערב בשיחה, כשהזכרתי את משה רבנו, וגילה בתרועת-נצחון כי משה בכלל לא הגיע לארץ. הוא היה כל-כך מרוצה מגילוי זה שתזר על כך בערבית באוזני הקצין.

התחלתי להבין כי הקצין קיצוני מאד בדיעותיו. שאלתי: "גניתי, מה יהיה אם נחזיר את הפליטים? אם נתן להם מקומות בכנסת?"

"אז תהיה מהפכה", הבטיח לי. הוא התכוון למהפכה של הערבים. הוא לא הסכים אפילו כי הפליטים יקבלו דרכון ישראלי. "זה צריך להיות ספורט פלסטיני", קבע.

הוא חשש מפני הבטחת בן-גוריון להביא לארץ ארבע מיליון יהודים. הפתרון שלו היה די פשוט: להחזיר את היהודים לארצות שמהן באו, ולקיים את היחס שהיה קיים לפני קום המדינה: חצי מיליון יהודים על מיליון ערבים.

אמרתי לו שידעותיו קיצוניות מאד, ואם זאת הדיעה הכללית במצריים, נראה שיהיה עלינו לחשוב שוב.

"אנחנו לא שונאים את היהודים", קרא, בהתלהבות גוברת והולכת, בשכחו לחלוטין את החקירה. "אנחנו שונאים את הנאצים מפני שהתאכזרו ליהודים. אבל אתם התנהגתם בסניני בדיוק כמו הנאצים. ואנחנו התנהגנו בסדר כלפי היהודים."

כשטענתי לעומתו כי הפידאיון התנהגו בארץ באכזריות רבה מאד, ענה לי בקול כמעט רויי-דמעות: "אלה אנשים שלקחו מהם את הכל, הגחעים ברעב. הם עושים את זה מחוסרי-ביררה. היו להם בתים וחגיות, ואתם סילקתם אותם."

כשדיברנו על מיבצע-סיני, התבטא בחריפות רבה יותר על הבריטים והצרפתים מאשר על ישראל. "ישראל היא סכין של האנגלים", אמר.

הזכרתי לו שלהם יש רוסים, ושהרוסים משחקים אצלם את אותו התפקיד. "קנינו את הנשק מהרוסים בכסף מלא", השיב. "אנחנו לא מעוניינים בקמוניזם בארצנו. אנחנו אוסרים כל קומוניסטי. יש לנו רק מדריכים רוסיים." הוא סיפר גם שמצרים סירבה לקבל את חצי מיליון המתנדבים הסובייטיים שהוצעו לה.

תוך כדי כך הזכיר גם את המומחים הגרמנים. להפתעתי סיפר לי שהמצרים לא היו מרוצים מהם, וסילקו אותם.

בינתיים עבר הזמן, ועלה על דעתי שהסמל יושב ומחכה בחוץ, ובחודאי יתנקם בי על שהיה צריך לחכות זמן רב כל-כך.

דפי אילון

יום אחד בקאהיר כאורח משלת מצרים

ב סנייכל יסבתי שלוש או ארבע פעמים עם הקצין הזה. דיברנו על המורח הרחוק ועל ארנו. ארנו קרוב עתה הרבה יותר לערבים מאשר לישראל, טען. מדי פעם חזר לחקירה. ראיתי שאינו משלים עם סיפורי חורתי ושאלתיו מתי ישלחו אותי הביתה. "תוך יום-יומיים", אמר לי. "אבל אני רוצה לחדא שהכל אמת."

כשניסה להוציא ממני פרטים צבאיים — ללא הצלחה. כמובן — הזכיר את שמו של אלוף אסף שמוני. "הוא היה קצין טוב מאד", אמר. הקצין לשאל אותו מה דעתו על משה דיין. "אסף שמחוני מת", אמר לי בהתחמקות. "עלוי אני יכול לדבר."

בשעת אחת השיחות נכנס לחדר סגן-אלוף. שדמה מאד לקצין ישראלי — בלונדי, משופם, עם דרגות ואותות הצטיינות. איבריהם המתרגם קם מכסאו. ואילו הקצין — שקרא לעצמו עלי — לא קם. לפי זה, ולפי צורת השיחה, הבנתי שגם הוא סגן-אלוף. לפחות.

אחד הדברים המוזרים בשיחותינו היה שחזר וקרא לי מדי פעם בשם "מנחם". כשהערתי על-כך ושאלתי אם חקר גם את מנחם קבלקין, הימאי שנאסר גם הוא בסואץ לפני מיבצעי סיני, הכחיש זאת, אבל אמר שהשם ידוע לו. כשהודרתי מן האוניה, לא לקחתי עמי שום בגדים. לבשתי חולצה ישנה, שהתלככה בינתיים. בערב, לפני השיחה האחרונה, קרה משהו מוזר מאד. התא נפתח. ונכנס סודאני גבוה שהחזיק בידו חבל וניגש למרוד לי בעזרתו את הצואר. זאת היתה הרגשה מאד-מאד לא נעימה. אמרתי לעצמי: או, זהו.

לא הבינתי מה הענינים. התחלתי לתאר לעצמי איך ישרדו בקול ישראל שמעבירים את גופתי הזרה לישראל. אך אחרי ארבע שעות נפתחה הדלת ונכנסו אותו סודאני. הוא נתן לי מגבעת בצבע בז' והחליצה משאש תחית של פרימה ערבית.

לבשתי את החולצה. יסבתי על המיטה ועיטתי סיגריה, מאותן שהסגן-אלוף עלי נתן לי. בפעם האחרונה ראיתי את עלי ביום ה-4 באוגוסט. יום לפני כן קרא לי והודיע לי שאני עומד להשתחרר באותו יום, בשעה אחת וחצי בצהריים. לידו עמד סגן-אלוף ענודרדרגות ובעל מצלמה, שביקש לצלם אותי עם עלי. אחרי הצילום הוחזרתי לתא. ומוחוץ לפרידה הרשמית, למחרת היום, לא ראיתי עוד.

בחורה יפה בקרייזלר

עוד בשיחותי הראשונות עם סגן-אלוף, עלי, הצגתי בפניו בקשה שנראתה לו עיונה ביותר: ביקשתי להיפגש עם ראש ממשלת-מצרים. גימאל עבד אל-נאצר, ולשוחח עם אזרחים יהודיים. סגן-אלוף עלי היה מופתע. הסברתי לו שבקשותי אינן מוזרות כל-כך. בשום שגם בצילון ובבורמה נגשתי עם ראשי-ממשלות, כתונאני. ליתר בטחון העליתי את בקשתי על פיסת נייר, והפסתי שאני מקהה בבקשתי תאשר בחיוב, ומסרתי לי את הבקשה לעלי.

ב-4 באוגוסט, בעשר בבוקר, נקראתי לחדר-המפקדה. בחדר חיכה לי הסרן הסודאני שהתייחס אלי בבסות כרגיל. הוא הסביר לי, כאילו בדרך אגב: "בבקשתך למשרד ראשי הממשלה נתמכלה. אתה יוצא עכשיו לסיוור בקאהיר. בשעה 1.30 אתה עוזב את קאהיר בדרך לישראל. התרגשתי מאד. קשה היה לי להסתיר את שמחתי. הרגשתי שבעוד דקות אחדות אני עתיד לקבל פיצוי מעט לכל מה שעבר עלי עד כה בכלל המצרי."

אחרי דקות אחדות נפתחה הדלת. לחדר נכנס סרן צנחנים מצרי. בעל כומתה אדומה. ברגע הראשון נראה לי מוכר מאד. הוא היה דומה כשתי טיפות מים למוחמד, מלהקת אילון. אולם הסרן לא הכיר אותי. הוא פנה אלי באנגלית אדיבה, הזמין אותי לצאת אתו החוצה. הלכנו ברגל עד לשער הראשי של המחנה. הבדיקה בשער היתה קפדנית מאד. למרות שהייתי מלחה על-ידי הסרן, החליטו השומרים בשער לבדוק את כל הענין בטלפון. רק לאחר שקיבלו הוראה מתאימה בטלפון. ניתנה לנו רשות לצאת.

בחוף, מול השער, עמדו שתי מכוניות מפוארות ומצוחצחות. בראשונה, קרייזלר מודל אחרון, צבועה שחור, ישבה בחורה בלונדית יפהפיה. אחריה נחתה מכונית טיטון חדישה. לא היה לי ספק לאיזו מכונית עלי להיכנס. פניתי ישר לכיוון הקרייזלר ורציתי להיכנס פנימה. באותו רגע חשבתי שהבחורה הא בהדאי בתה של אחת המשפחות היהודיות המכובדות בקאהיר, שהוטל עליה מטעם ממשלת מצרים לארח אותי בשעותי האחרונות בעיר, כדי להוכיח לי עד כמה היהודים המצריים הם שתי-זכויות. טעיתי. הקרייזלר לא היה שיך אלינו כלל. הסרן המצרי הפנה אותי למכונית השנייה, לטסיטון.

כשהתקרבו למכונית נפתחה הדלת, וגבר קשיש, בעל שפמפם, מזוף ומקריה. לבוש חליפה חומה, פנה אלי בחיך ואמר לי "שלום", בעברית. עניתי לו "שלום וברכה. אני שמח לשמוע כאן מילה עברית."

עד מהרה חזל הגבר להיות אלמוני. הוא הציג את עצמו כאחמד טאחב, קריין קול קאהירי בשפה העברית, ופקיד משרד ראש-הממשלה. הוא הסביר לי במילים קצרות שמשך ראש-הממשלה, שקיבל את בקשתי, הטיל עליו לארח אותי, ולהראות לי עד כמה שאפשר את העיר קאהיר, לפני שובי לישראל.

על גדות הנילוס

המכונית הפליגה לאני, לאורך המחנה הצבאי הענקי, שראיתי עכשיו לראשונה. הן טאחב המשיך להסביר: "אני מצטער שהבקשה שלך להיפגש עם ראש ממשלת-מצרים אינה יכולה להתבצע מחוסר זמן. אתה מעוניין לחזור לישראל בזמן הקרוב ביותר, ומשום כך אנחנו מחזירים אותך כבר היום, ב-1.30. אני אנסה להראות לך את קאהיר ולהפגיש אותך עם יהודים. עד כמה שאפשר."

השיחה התנהלה בעברית רהוטה. במשך כל זמן השיחה עברנו עדיין על פני המחנה הגדול. מבחינך נראה ככל מחנה אחר. יצאנו לכביש רחב, שהוביל אותנו לכיוון קאהיר. בית ענק, שמשך את תשומת לבי, בלט בשטח בצורת בנייתו החדישה. "זהו בנין התחנה המטראולוגית", הסביר לי אחמד. נכנסנו לעיר. עברנו על פני מיסגד גדול ויפה, שממולו נבנתה כנסיה נוצרית. זו היתה הזדמנות טובה לאחמד להרביץ כמה משפטי תעמולה: "אתה רואה, הדת המוסלמית והדת הנוצרית זו מול זו."

לאט-לאט התחלתי לקבל את הרושם הראשון מקאהיר. מימיני ומשמאלי היו חנויות

גדולות, בעלות חלונות-ראווה מפוארים, מכוניות חדישות מאד והולכי-רגל בתלבושת אירופית. שוטרים בבגדים לבנים משכו את תשומת-לבי. בכל אי תנועה והצלכות דרכים, ניצבו שוטרי תנועה, שכיוונו את התנועה הרבה בידיהם. הגענו למוזיאון, שני בתים נפרדים ענקיים, בנויים בצורה עתיקה, זה ליד זה. אחדם עזר את הנהג, פתח את הדלת והזמין אותי לבקר בפנים. הזמן היה דוחק מאד. הספקנו לבקר רק באולם אחד. ראיתי פסלים עתיקים, שהובאו לכאן מהפיראמידות הגדולות, והפציי-עתיקות שונים. לא הספקתי אפילו להבחין היטב בהסברים בערבית ובאנגלית שהוצמדו לידם. מבקרים רבים מילאו את אולמות הבית. המשכנו לנסוע ברחובות קאהיר. כל דבר נראה לי חדש ומפליא. קאהיר היא, כנראה, עיר מודרנית מאד. כבישיה רחבים להפליא. המדרכות המשתרעות משני צדדיו רחבות לא פחות.

בתחנת הרכבת שוב נעצר אחמד את הנהג. הוא רצה להראות לי את פסל הענק של רעמסס, שהוקם מול התחנה הראשית של קאהיר. הפסל הוא יצירה אמנותית ממדרגה ראשונה. הוא בנוי על רחבה גדולה מאבן, ממנה מזנקים סילוני-מים לתוך בריכה המקיפה את הרחבה כולה. הפסל, מעשה ידי פסל מצרי, הוקם כאן לפני ארבע שנים. כל הסביבה הקרובה לתחנת-הרכבת דמתה לגן גדול. מסביב היו פססלי-מונח, עציים רבים ובריכות-דגים. המון אנשים, בבגדים אירופיים, אבל גם בטרבושים, מלאו את כל סביבת התחנה. מתוך התחנה, שהיא הגדולה במצרים, שמעתי צפירות קטרים ותכונה רבה.

לא רחוק מהתחנה זרם הנילוס הגדול. התקרבו לנהר, ירדנו מהמכונית וניגשנו לגדה, ליד הגשר הראשי, המקשר את שני חלקי קאהיר ושהיה באותו יום מקושט במאות גלים ודגלונים. כשהגעתי לשם התחלתי להאמין שאני מבקר באמת בקאהיר. עד עכשיו נראה לי הכל עוד בגדר חלום בלתי-מציאותי. התרגשותי הגיעה לשיא. פד עכשיו הכנתו רק את מימי הנהר, שהיו מובאים אלי בספלים קטנים לתא-הכלא, או את התיאורים הנמצאים שקראתי עליו בתנ"ך. המראה היה נהדר. על פני הנהר הרחב הסתודדו סירות-ספורט, סירות-חתירה, מפרשיות, ספינות משא ונוסעים, בדרך-לא-כסנדריה. המים לא היו שקופים, וכששאלתי את אחמד אם אלה הם מי הנילוס שאנתנו שותים, הסביר לי שלפני הורמתם בצנורות מיישהתיה, הם עוברים תהליך השבחה. ממש כמו באילת. הדגלים על הגשר עוררו את תמהוני. יום-המהפכה המצרית חלף מזמן. אחמד הסביר לי שבגדה השנייה של הנילוס, אליה מוביל הגשר, נערכה באותם ימים תערוכה חקלאית גדולה מטעם הממשלה המצרית. לכבודה קושטו הגשר והדרכים המובילות אליה. "אם יהיה לנו מספיק זמן, יתכן שנגיע גם לתערוכה החקלאית", הבטיח לי אחמד, כשכנסנו למכונית.

דיעותיו של מנהל קול קאהיר

משמאל לגשר הגדול הגענו אחרי רגעים אחדים של נסיעה. למידאן אלי-תחריר, כיכר השחרור. במרכז הכיכר העצומה, שמסביב לה בנויים בתי-ענק בעלי 10 עד 12 קומות כל אחד, ניצב פסל של סוס ורכובו, שגם הוא הוקם בשנים האחרונות, כפי שהסביר לי אחמד. "כל הפסלים בכיכרות קאהיר, כמעט כולם, נבנו בשנים האחרונות אחרי המהפכה", הסביר לי אחמד, כשראה את התפעלותי מהפסל הגדול. גם כאן, ליד הכיכר, היו מותקנות רחבות-ידא קטנות, ופסלי מנוחה-מוצלים.

ליד הכיכר הבחנתי בספינה גדולה, שבתחילה חשבתי שגררו אותה לכאן מאחד הנמלים. היא היתה צבועה לבן ומקושטת בדגלים ובמנוורות צבעוניות. אחמד הסביר לי שזוהי תצוגת-תעמולה של תבנית-אזונית, ששכרה את הכיכר לצורכי מסע-הפרסומת שלה. צורות-תעמולה כאלה, הסביר לי אחמד, הן מקובלות מאד, והמקום בו מוצגת הספינה, בכיכר השחרור, מושך בכל חודש להרבה מסחרית אחרת.

בכיכר היו מרוכזים משרדיהם של כמה מוסדות ממשלתיים. אחמד הצביע באצבע על משרד-הפיתוח, משרד-החקלאות ומשרד-המסחר-התעשייה. אחריו כמה רגעי נסיעה, עצרנו ליד בית גבוה. ירדנו מהמכונית ועלינו לקומה החמישית, במעלית משוכללת. כבר למטה, בשער הבית, הסביר לי אחמד שזוהי תחנת-השידור של קאהיר. יצאנו מהמעלית ונכנסנו לאחד החדרים. אחמד הזמין אותי לשבת. הציג אותי בפני גבר שמן וממושקף, דובר אנגלית טובה. "זהו מר צ'טה, מנהל שירות-השידור המצרי." צ'טה היה אדיב מאד. הוא קרא לאחד מפקידיו, ביקש להביא לנו כיכור ומשקה. לחדר נכנס גבר צעיר, שהיה לבוש במעיל לבן וענב עיבה כהה. את האורח לא הציגו בפני. חשבתי שגם הוא אחד מעובדי תחנת-השידור, שנודמן במקרה לחדר. צ'טה שאל אותי אם התרשמתי מביקורי בקאהיר, בלחית אחמד טאחב. השבתי בחיוב ואמרתי שאני מקהה ללמשך וללהפגש עם יהודים, תושבי מצרים. צ'טה הבטיח לי שהכל יסודר על הצד היותר טוב. הוא נכנס אתי לשיחה ממושכת על בעית היהודים במצרים: "אצלנו אין הפליות. יש במצרים יהודים עניים ועשירים, והם חיים ממש כמו המצרים. אנחנו לא שונאים את היהודים. כל יהודי במצרים נהנה מזכויות של אזרח. כשהוא אורח טוב."

צ'טה הרחיב את הדיבור על הדתות היהודית והמוסלמית. "הדת הקרובה ביותר לאיסלאם היא הדת היהודית. אנו עמים שמיים וקרובים אחד לשני. חיינו כל זמן יחד, ואנחנו, המוסלמים, מוכנים להמשיך לחיות יחד ולקיים שלום." הפסקתי אותו: "זוהי הדעה הכללית במצרים, או שזוהי דעתך הפרטית?" סיפרתי לו על שיחותי עם סגן-אלוף עלי, ועל כך שעלי אינו משלים עם קיומה של ישראל בכלל. צ'טה לא היה נבוך. הוא המשיך והסביר לי, באנגלית שוטפת, שישנם במצרים רבים שחושבים כמוהו, ממש כשם שישנם רבים שחושבים כמו סגן-אלוף עלי. כאן הצטרף לפתע לשיחה הגבר הצעיר, ששתק עד עכשיו, ולא הוציא מילה מפיו: "גם במדינת-ישראל ישנם דעות קיצוניות נגד מצרים. למשל, תנועת-החירות...". הוא דיבר באנגלית, אבל מיד הבחנתי שבטאור הוא הונגארי טהור. צ'טה המשיך בהרצאת רעיונותיו הפוליטיים. הוא ניסה לשכנע אותי שממשלת-מצרים מוכנה בכל זמן לשלום, ושעל ממשלת-ישראל להראות רק את סימן הקל ביותר של רצון הטוב, לדבריו של צ'טה, היו פשוטים מאד: ישראל חייבת להודיע על הסכמתה לקבל בחורה את הפליטים.

הצעתו של צ'טה

מיבצע סיני היה נושא החלק השני בהרצאתו של צ'טה. הוא חתך בכמה משפטים את ישראל, ועבר מיד להתקפה חריפה ביותר על הבריטים והצרפתים. גם מי שאיננו מבין אנגלית היה יכול להבחין, מתוך הלהט בו נאמרו הדברים, עד כמה שונא צ'טה את האנגלים ואת הצרפתים, שגרמו, לדעתו, לכל מיבצע סיני.

"האנגלים שונאים גם את היהודים, לא רק את המצרים", ניסה צ'טה לשכנע אותי. "בן-גוריון אינו רואה את המחר. הוא נתן את עצמו ככלי משחק ביד הבריטים והצרפתים." ראיתי שאין לדבר סוף. ב-1.30 הייתי צריך כבר לחזור למחנה, כדי לעזוב את מצרים וניסיתי להפסיק את הרצאתו הפוליטית, שעניינה אותי פחות באותו רגע. רמזתי לו שאני ממהר מאד. צ'טה לא נעלב. הוא הבטיח לי שמיד אמשיך בסיוור, בחברתו של אחמד, ושהוא שמח שעזונאי ישראלי נמצא בחברתו, ושהוא יכול להתליף אתו כמה רעיונות. ניצלתי את הרגעים שנשארו לנו, ושאלתי אותו שוב מה ששאלתי גם את עלי, בקשר להשפעה הרוסית במצרים. צ'טה הכחיש את הדבר בכל תוקף. הוא תיאר את עיסקות-הנשק במסחריות בלבד, וחזר על מה שאמר לי עלי: "כל שקימיניסט נאסר אצלנו...". ניסיתי להפנות את השיחה לאפיקים אחרים. ביקשתי מציטה לאסר אצלנו... עלי בתחנת-השידור הבינלאומית או בעתונים שהגיעו לקאהיר. צ'טה היה הפתעות בשבילי: בפעם הראשונה נודע לי שמספלים בשיחרורי. הוא סיפר

לי על פניו של אורי אבנרי לנשיא מצריים באמצעות סוכנות רויטרס, ועל בקשתו לשחרר אותי בהקדם. גלי שמחה עברו בי. הרגשתי כבר כאילו אני מחוץ לקאהיר, למעצר ולכל השאר. קמתי ממקומי והצעתי להמשיך בסיוור. כשעמדנו לצאת מהחדר, פנה אלי צ'טה בהצעה מפתיעה. הוא ביקש ממני לשר כמה מילים בקול קאהיר בעברית, ולספר על-כך התקופה שביקרתי בקאהיר. הסכמתי ברצון: "מדוע לא?" ירדנו שתי קומות ונכנסנו לאולפן גדול. יחד איתי נכנסו לאולפן גם צ'טה ואחמד טאחב, ואחריהם הגבר הצעיר בחליפה הלבנה. הוא פנה אלי בפעם הראשונה בעברית ברורה ושאל: "אתה רוצה עפרון ונייר כדי לכתוב את מה שתגיד?" עניתי בשלילה. הופתעתי לשמוע אותו מדבר עברית, אבל לא אמרתי בינתיים כלום, מלבד: "הו, אתה מדבר עברית?" הושיבו אותי מול מיקרופון, שעליו היה כתוב באותיות גדולות רי. סי. אי, והטכנאים שמעבר למחיצת-הזכוכית עסקו בכיוון המכשירים. כשנדלק האור הירוק ניגש אחמד טאחב למקרופון ואמר כמה מילים: "אנחנו נמצאים בתחנת-הראיון בקאהיר. אתי יושב מר רפאל אילון, עיתונאי-ישראלי. אנו יושבים זה מול זה ומחליפים דיעות, מבלי לייצג את מדינותינו, כשני אורחים שנפגשו במצריים. מר אילון, ספר לנו בבקשה על הזמן שאתה נמצא בקאהיר."

"ישראל רוצה בשלום..."

התחתי לדבר. בחדר השני נראו הטכנאים, כשהם מתעניינים מאד בדברים שנאמרו בשפה בלתי-מובנת להם. "אני נמצא בתחנת-השידור של קאהיר, פתחתי את דברי. היום יום ראשון, רביעי לשמיני 1957, שעה 12.50. השעון היה מולי, יכולתי להבחין בדיוק בשעה לפי שעון קאהיר. את התאריך לא אשכח בין כה וכה לעולם. אמרתי שאני עומד להיות מוחזר לישראל בעוד שעה-והחצי-שעתיים, ואעשה את דרכי מקאהיר לעזה במכונית, תחת ליווי. סיפרתי בקצרה על מעצרי בסואץ, על היחס

עד שנכנסו למשרד יחסי-הציבור של תחנת-השידור, ניסיתי לברר אצל טאחב מיהו הגבר הצעיר בעל המעיל הלבן שנלווה אלינו בתחנה. "שמו נגאר", ענה טאחב. זכרתי כי שמעתי פעם שאחד מעובדי קול קאהיר בעברית הוא תלמיד הגמנסיה הרצליה לשעבר. קישרתי זאת עם המבטא ההונגארי של נגאר, ושאלתי את טאחב: "הוא למד בגמנסיה הרצליה, בתל-אביב?" טאחב לא הכחיש. הוא הודה שנאגר למד בהרצליה, אך התחמק מתשובה לשאלה אם נאגר הוא יהודי: "אני חושב שנאגר הוא שם יהודי", הפליט. רציתי לדעת מאין טאחב יודע עברית. הוא סיפר לי שבמכללה לשפות בקאהיר לומדים גם עברית. משרד יחסי-הציבור של תחנת-השידור היה מלא באורחים ואנשי-צבא. באחד החדרים מצאנו את הסגן-אלוף, שצילם את עלי ואותי, במחנה. הוא שמח לראות אותי, ניגש אלי ולחץ את ידי. הוא הודיע לי בצער שהתמונות שצילם לא הצליחו, והבטיח לבוא שוב למחנה ולצלם אותי עוד לפני שאעזוב את מצרים. טאחב הביא את החוברות שביקשתי. היו אלה חוברות-תעמולה מצריות באנגלית ובגרמנית: ספר החוקה המצרית, הסברה נגד המיבצע הבריטי-צרפתי-ישראלי, חוברות של עובדות ומספרים על התפתחותה של מצרים בשטחים שונים. הספקתי להבחין שחלק מהחוברות הן חומר-תעמולה אנטי-ציוני.

בחוף חיכה הסטישון. באחד הרחובות הראשיים, במרכז מסחרי בשם רחוב פואד, קפץ טאחב מהמכונית כדי לקנות סיגריות. בינתיים הסתכלתי בעוברים ובשבים, ובתנועת המכוניות הגדולה.

ביקשתי מטאחב להתחיל מיד בביקור אצל יהודים. המשכנו לנסוע ועצרנו ליד חנות כלי-בז מפוראת עצומה, שכתובת גדולה שיקוררה התנוססה מעליה. "הבית הזה הוא של יהודי-מיליונר. אני כאמת מצטער, אבל החנות סגורה משום שהיום יום ראשון", אמר לי טאחב. לפתע הוסיף: "אגב, בתו של בעל החנות הזו היא אשתו של אבא אבן. נציג ישראל באו"ם."

החנות השניה שעצרנו לידה היתה בית-אופנה גדול, בשם שאמלה. גם היא היתה סגורה,

מידאן אלי-תחריר, כיכר-השחרור של עבד אל- המקומות הראשונים נאצר, מקור גאוזה מיוחדת לבני קאהיר ואחד מקול קאהיר, הראה

הטוב ממנו נהייתי עד שהגעתי לאיסמאעיליה. לא הסתרתי דבר: תארתי את העינויים הקשים במשך ארבעת הימים הראשונים, ועל שינוי היחס לטובה במחנה בקאהיר. ההקלטה נמשכה: סיפרתי על קשרי הידידות שקשרתי עם סגן-אלוף עלי, למרות התנגדותו לקיומה של מדינת-ישראל, ועל בקשתי למשרד ראש-הממשלה לפגוש את גמאל עבד אל-נאצר ואורחים יהודיים בקאהיר. הודיתי לממשלת-מצרים על האפשרות שניתנה לי באותו יום לבקר בקאהיר, והדגשתי שאני הישראלי הראשון מאז 1948 שניתנה לו אפשרות זו. בסוף השידור סיפרתי שבעוד רגעים אחרים אני עומד לצאת להמשך הביקור בקאהיר, לפירמידות ולבתים יהודיים. השידור הסתיים. יצאנו מהאולפן וחזרנו למשרדו של צ'טה, שחיכה לנו. הושטתי לו את ידי לפרידה, והוא ביקש ממני להשלים את סרט ההקלטה בעוד כמה רגעים של דו-שיח עם אחמד טאחב. חזרתי לאולפן. שם חיכה לנו צלם עם נוזית-בזוק, שצילם אותי כמה פעמים ליד המקרופון. ביקשתי ממנו שיתן לי את התמונות, אבל הסבירו לי שהצלם לא יספיק לפתח ולהדפיס את הסרט במשך השעה שנותנה לי בקאהיר. הפעם הייתי אני הפותח. הסכרתי שאינני מייצג את מדינת-ישראל אפילו במילה אחת, וכל דברי אינם אלא דעותי הפרטיות. שאלתו הראשונה של אחמד טאחב היתה: "מר אילון, האם אתה חושב שערבים ויהודים יכולים לחיות ביחד? האם זה מתקבל?" העברית של טאחב לא היתה טובה ביותר. הוא התקשה במציאת המילים המתאימות, ונעזר בגבר צעיר, בעל המעיל הלבן, שהיה כל הזמן לידו. תשובתי היתה פשוטה: "ישראל מוכנה לשלום. אין לה פנאי לעסוק במלחמות. ישראל עוסקת בבנין הארץ, וכמעט כל משפחה ישראלית סבלה מספיק במלחמת-העולם השניה ובזמן מלחמת-השחרור." טאחב רצה לדעת יותר. הוא ניסה להוציא ממני מילים ברורות יותר על השלום. שוב עניתי לו בפשטות: "את בעית השלום אני מניח לפתור לשני ראשי הממשלות, עבד אל-נאצר ובן-גוריון." שוב הודיתי על האפשרות שניתנה לי לסייר בקאהיר, ונפרדתי לשלום.

המליונר היהודי

בדרך למכונית לחייתי על ידי מר צ'טה. ביקשתי ממנו לספק לי חוברות מצריות, מלאת בתמונות על ערי מצריים, כדי לפרסמן בישראל יחד עם סיפורי. הוא הבטיח לי שאחמד טאחב יסדר זאת, ושמשרד יחסי-הציבור של התחנה ישמח לעזור לי בכך.

שמלווי, אחמד טאחב כנראה, לפני שנתיים-שלוש. כיום המקום נאצר, מקור גאוזה מיוחדת לבני קאהיר ואחד מקול קאהיר, הראה

וטאחב חזר למכונית כשהוא מצטער מאד: "אין לנו מזל, כנראה". הוא הסתכל בשעונו ואמר שעלינו לחזור מיד למחנה. עתה נראה הרבה-פחות אדיב מאשר קודם לכן.

אני קאהיר וכל השאר

זב עברנו על פני הנילוס. חלפנו ביעף על-פני בנין האופירה, שלפניו משתרעת רחבה גדולה, וגם לידו ניצב פסל גדול של סוס ורוכבו. המשכנו דרומה. טאחב הסביר לי שאנו מתקרבים לאחד מארמונותיו של פארוק. טאחב היה מלא אינפורמציה: הוא סיפר כיצד חילקו את ארמונותיו של פארוק בין מוסדות סוציאליים וממשלתיים שונים, הסביר שהארמון אליו אנו נוסעים ניתן למשרדים ממשלתיים, כמו משרד-התיירות ומשרד-החינוך. חשבתי שאני עומד לראות בית מפואר. טעיתי: המכונית נכנסה לתוך שטח עצום של גנים ירוקים, שבמרכזם עמד ארמון עצום. ראיתי שבתוך שטח הארמון ישנה רכבת פני-מית מיוחדת. פרדס של עצי-פרי והמון בתים קטנים ויפים מסביב. לא התעכבנו. המכונית עשתה סיבוב גדול בכבישים הפנימיים ויצאה לכיוון המחנה. בדרך עשיתי נסיון נוסף: ביקשתי מטאחב שיוכיל אותי לפירמידות, עשרים רגעי נסיעה מארמון פארוק. טאחב לא רצה. הוא אמר לקצין בערבית: "חאלסו" והורה לנהג להמשיך ישר למחנה. כמה מאות מטרים לפני שער המחנה הבחנתי בבניינים שניבנו לא מזמן. שאלתי את טאחב. הוא הסביר שאלה שיכונים חדשים שניבנו על-ידי הממשלה. בשער נפרדתי מטאחב. שאלתי אותו מתי ישרו את דברי בקול קאהיר. הוא השיב שישודרו ביום תמישי הקרוב, בשעה שש, ושאוכל לשמוע זאת כבר בישראל. נפרדנו לשלום. הסרן הכניס אותי למחנה והוביל אותי לחדר המיפקדה. שם חיכה עלי, ויחד איתו הסגן-אלוף שראיתי שעה קודם לכן בתחנת-השידור. הוא ביקש אותי שוב לצאת ולהיעטלם יחד עם עלי. אני היסכמתי ברצון. עלי הסביר לי שהוא מחכה למכונית שצריכה לבוא ולקחת אותי לאיסמאעיליה. הייתי במצב-רוח מצויץ. הספקתי כבר לאכול ארוחת-צהריים ולמסור את כל ניירותי לסרן הסודאני לביקורת. רציתי לדעת מדוע לוקחים ממני את חוברות התעמולה שקיבלתי בתחנת-השידור, ואת הנייר עליו רשמתי את פרטי סיורי בעיר. רק לאחר שדרשתי בתוקף שיחזירו לי את הכל, קיבלתי את החוברות בחזרה. את הרשימות לא יכול היה הסרן להחזיר: "הן אבדו", אמר בצער.

הפניאילון

„ברצה מלחמה חדשה – המצרים הגיעו לתל-אביב!“

ה סגן-אלוף שנכח בחדר היה גבר שמגמן, נמוך, בעל צבע-עור בהיר ומתחיל להקי ריח. הוא לא הסיר את החיך מעל פניו. נעים היה לשוחח עמו. בראשית השיחה הזכיר לי את חיפה. „עבדתי שם בימי הצבא הבריטי“, סיפר. „עיר יפה. האם עוד קיים קאברט טורמוז?“

התביישתי להודות שאין לי מושג אם ישנו דבר כזה או לא. „ביליתי שם הרבה“, הוסיף. הוא נזכר אפילו בנערה ישראלית יפה, ששרה שם בארבע שפות. נאלצתי להודות שבשנת 1945 עוד הייתי נער קטן, ועדיין לא ביקרתי במועדוני לילה ולא התעניינתי בזמרות השרות בארבע שפות.

דיברנו על מצלמות ועל הומרי-צילום. הוא ידע שביקרתי לא מכבר במורח הרחוק. „וזה אחת המשאלות העיקריות שלי, לנסוע לשם“, חידך. „זה צריך להיות מאד אקווסטי. אני מקוה שעוד אניע לשם.“

לדבריו, שלט בארבע שפות – ערבית, אנגלית, צרפתית וספרדית. „האם אתה מצרי מגזע טהור?“ לא יכולתי להתאפק מלשאול, בגלל צבע-העור הבהיר שלו. „אני ואבי-אבי היו מצריים“, הבטיח. „אבל אין גזע טהור בעולם, אולי מחוץ לסקנדינאבים.“

תמתי מה תפקידו. שאלתיו אם הוא איש יחסי-ציבור. „יס“, אישר. ראיתי שהוא איש-מטה, לא חייל לוחם. תיארתי לעצמי שהוא משהו כמו דובר צה"ל. „אני מקווה שיהיה שלום, ואני מאמין שיהיה שלום“, הוסיף. „אני יודע שישראלים רבים חושבים כך גם. גם לנו יש כל מיני דיעות על זה. יש דגיב רבים בים...“

סגן-אלוף עלי חזר לחדר. „אני מצטער שעלינו ללכת עכשיו“, אמר. „עלינו להיפרד עתה, ותוך חצי שעה תיסע גם אתה מכאן.“

הבחנתי איך שהוא שמשוהו לא בסדר. מבטיו היו כמו של אדם נבוך, הנמצא במצב בלתי-ינעים. „מתי המכונית תבוא?“ שאלתי. „היא צריכה להגיע בכל רגע, רפי“, השיב. „אני אפקיד אותך בידי הסרן. אתה תישאר כאן בחדר, והוא יטפל בך.“ הוא קרא לרבי טוראי, שיקנה לי שתי קופסות סיגריות וגפרורים.

הודיתי לו מקרב לב על יחסו היפה. שילשלתי את ידי לכיס מכנסי, והוצאתי מתוכו מקטורת חדשה שקניתי בראנגון, שהיתה עוד נתינה בקופסה שלה. הגשתי לו אותה כמתנה. ורשמתי לו הקדשה בקופסה.

„אנא, קח את זה בחזרה“, ביקש. „אני לא נתתי לך שום מתנה. הבגדים שנתתי לך הם על חשבון המדינה, לא מכספי שלי.“

לא הטרדתי אותו. לקחתי את הקופסה בחזרה. נפרדתי ממנו בלחיצת-ידיים. „אני מקוה להתראות איתך בנסיבות יותר נוחות, בישראל או בקאהיר, בתקופה של שלום“, אמרתי. „אני מקוה שבמשך הזמן תשנה את עמדתך הקיצונית לגבי ישראל, ותשלים עם העובדה שמדינת-ישראל שייכת לישראל.“

בסוף התלוננתי על שלקחו ממני את רשימת המקומות שעברתי בעיר. הוא נתן לי גליון נייר חדש, והוא עצמו יחד עם הסגן-אלוף השני, הזכירו לי את השמות ששכחתי. „אני מקוה שיהיה לך מאמר גדול“, אמר, „ושתגרום לכך שכל העתונאים הישראלים יבואו אלינו לסואץ!“

צחקתי ונפרדתי בלחיצת-ידיים. הוא אמר „שלום!“ בעברית.

אסיר עם בגדי צה"ל

ישבתי בחדר כחצי שעה. הייתי נרגש ומתוח לקראת היציאה ארצה. אמרתי לעצמי כי מחר, בשעה הזאת, כבר אהיה בארץ, אוכל להתגלח, להתרחץ ולראות את הורי. מאז ירדתי מן האוניה בסואץ לא התרחצתי אף פעם אחת.

הסרן שגשאר בחדר לא אמר מילה. לפתע נכנס הסוהר שחיכה בחוץ, אמר לי „קום!“ והוציא אותי מהחדר. הוא סחב אותי חזרה לדירה הישנה – התא שלי.

ראיתי שלא התכוונו לשווי. התא כבר היה מסודר, כאילו בשביל אורח חדש. השמיכות היו מקופלות. לא ידעתי מה לחשוב. כל מיני מחשבות עלו בליבי. תחילה חשבתי שאולי לא הספיקו לקחתני, ויבואו יותר מאוחר. המחשבה השניה היתה שאולי שיקרו לי. „מתי כבר תיפתח הדלת?“ שאלתי את עצמי שוב ושוב.

בשעה שש קיבלתי את ארוחת-הערב, כרגיל. חרטתי על הקיר קו נוסף, שנוסף ללוח שלי, ושכבתי על המיטה. לא ישנתי. נזכרתי במלים של עלי: „רפי, גמרנו איתך, אתה חוזר הביתה.“

האם עלי שיקר לי? שאלתי את עצמי. ואם כן, מדוע? הרי יכלו לומר לי בקלות: „אתה אסיר לעוד חודש, או לעוד עשרים יום.“ זה היה מקל עלי בהרבה. אי-התודאות היתה גרושה הרבה יותר.

בארבע בבוקר העירו אותי. הוגשה ארוחת-הבוקר. מעין ארוחת-ארבע בשעה-ארבע הבלתי-ינכונה. הדלת לא נפתחה עד שעה שתיים בצהריים, כשהגיע הסוהר עם ארוחת-הצהריים הרגילה: סיר של פול ופיתה.

קשה לי להכחיש שהייתי עצבני ומתוח. אני חושב שזו שיטת עינויים לא פחות קשה מאשר לקבל את המקל עם גולת-הגומי. הזמן הלך. הגיע הערב, וארוחת-הערב. השמש שלחה את קרניה האחרונות, כאשר רשמתי דברים אלה על גליון-הנייר שלי.

מבעד לאשנב ראיתי שכמה אסירים שוחררו באמת באותו יום. האשנב שלי פנה, כמו אשנבי כל התאים, אל החצר הפנימית. שם היו נוהגים לקבל את פני האסירים החדשים, להפשטם ערומים, לערוך חיפוש בכליהם, ולהכניסם לתא.

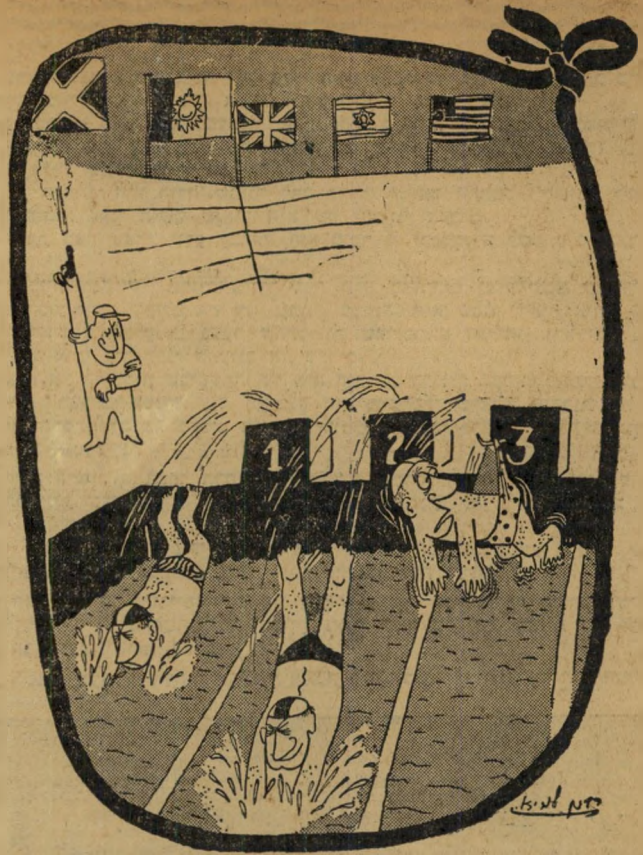
אסיר חדש אחד בא. ראיתי שהוא מריק את השק שלו, שהיה מלא בגדי-צבא ישראלים: כובע של צה"ל, כלי-אוכל צבאיים, ועוד. „הוא ישראלי?“ שאל הסוהר, והאיש אישר. אבל נראה שהוא עצמו היה ערבי, אולי מברית.

גם יום זה, ה-5 באוגוסט, חלף. זקני החל צומח מחדש. עוד לפני תום החקירה ביקשתי את עלי שיתן לי רשות לגדול שוב. הוא נתן הוראה מתאימה. אך באותו יום, לפני הצהריים, נכנסו אלי שני הספרים וסוהר, וגילחו את הזקן מחדש. ניסיתי להתחכך עמם, אבל הסוהר צעק עלי. הרגשתי בשינוי היחס, וידעתי שעכשיו אני יושב שוב. היה ברור לי כי המכונית לאיסמאעיליה לא תגיע כל-כך במהרה.

ישבתי על מיטתי. הרגשתי ברע. האוכל קילקל את קיבתי. תקפה אותי חולשה כללית. הירדהתי לעצמי: מתי אראה שוב את אילת? כל מיני מחשבות עלו במוחי, איך לצאת מכלא זה. כמו כל אסיר, התחלתי לתכנן תוכניות טפשיות לבריחה. אך הבנתי שאין לזה כל סיכוי בארץ זרה, שאיני יודע את שפתה.

בומבה בבית-הסוהר

שה לחזור לרגשות של אותם ימים אפורים, בגיליונות-הנייר רשמתי אז את הדברים הבאים:

אל תתיאש – עשן „כנסת 6“

מיוחד לשיכונים:

מגרשים ברחובות
תל-אביב. טלפון 24749

50

בתי הבראה

בכל רחבי הארץ לשרותך ע"י

ארגון לאשראי בע"מ

נתשלומים או במזומן

יש עוד מספר מוגבל של מקומות לחגים,
הזמן מקום בהקדם!
תנאים מיוחדים לועדי עובדים

ארגון לאשראי בע"מ

רחוב אחד העם 11, תל-אביב, טלפון 66659

בי"ס לפקידות

מרכז נורים

רח"ט 12. ת"א

כתות שנתיות 333 לעעירים

בחוף אילת עם אחת מנשות משרד החוץ, שליוותה את זני קיי בשעת סיורו במקום. אחת התמונות שדווקא לא עוררו חששות בלב החוקרים המצריים.

בחיים. מה אפשר לעשות, הרפתקן צריך לסבול. הרפתקן שאינו סובל, אינו הרפתקן כלל. קבעתי לעצמי שזו אשמתי, אני רציני בסיוור זה, אני הסכמתי להגיע לסואץ, ועלי לשאת בתוצאות.

התחלתי לשוחח עם עצמי בתא, ואפילו להתחכך ולרוב. "אתה טיפש", אמרתי, "לקח אותך לשר, להגיד שכבר משחררים אותך; צילמו אותך כאלו אתה נפרד מעלי. עכשיו יגידו שאתה ברחת מהמכונת בדרך לארץ, וידפקו אותך בכלא!"

"שטויות", עניתי. "אילו זה היה כך, היו משנים גם את התנאים בתא, מוציאים את המיטה ומתחילים לתת לך לסבול ממש. תפסיק לחשוב על זה." נזכרתי שמחר יהיה ה-8 בחודש, וכי בשעה שש עלי לשמוע בתל-אביב את השידור שלי. הצטערתי על שנתתי כמה מלים טובות בשידור, ושהודיתי לממשלה. יחד עם זה שמחתי שציינתי בשידור את כל הפרטים. רשמתי: "אני מקוה שהם לא ישמיטו את התאריך ואת השעה שהובטח לי לחזור ארצה, וזה יהיה רמז למעוניינים בגורלי בארץ מה המזימה שעוללו לי."

ביקשתי מאחד הסוהרים שיוציא אותי לבית-השימוש. בדרך התנפלו על שני כלבי-הזאב טוסקה (שם קלאסי לכלב משוגע) וזאקי, ותפסו בשיניהם את מכנסי. הם לא נשכו. בעטתי בזאקי, וציינתי לעצמי שאני כבר מכיר אותם בשמות.

התנפלות הכלבים עלי עוררה צחוק בין הסוהרים והאסירים, שעמדו מסביב. לא שמתי לב. נפטרת מהכלבים וחזרתי לתא.

שוב לילה. הקרניים האחרונות של השמש עובו את תאי ושקעו אישם. הצתתי סיגריה, שהוצאתי מאחת הקופסות שנתן לי עלי לדרך "לישראל". נזכרתי ברגע בו נתן לי את הקופסות בחדר המיפקדה: "רפי, זה לדרך", אמר לי בחיוך. שכבתי על המיטה ושוב בחרתי נושא שיעסיק את מחשבותי.

מלחמה גדול יהוד-מצר

יום חדש: השביעי לשמיני 1957, יום רביעי. עברו כבר 17 יום מאז שנעצרתי בסואץ.

הבחנתי כיחס חדש מצד סוהרי. התחילו להתנהג אלי בזלזול. הם פסקו לשאול אותי אם אני רוצה מים, החלו להמטיר עלי מטר צעקות בכל הזדמנות. הבינותי שקיבלו הוראה חדשה לשנות את היחס או שהבינו כי הפכתי תושב-קבע בבית-ההכרזה המפוראר שלהם.

היה עוד משהו שהגביר את חששותי שבאמת פרצה מלחמה בין מצרים וישראל: בבוקר הוציאו חלק מהאסירים מהתאים וערכו מיסדר. ראיתי שנתנו להם מעטפות וניירות, והסבירו להם משהו.

שמעתי את הסמל, שבא במיוחד למיסדר. הוא הרצה להם כמה משפטים. שמעתי כיצד האסירים משתתפים בשיחה איתו ומדברים כל הזמן על "ישראל" ו"יאהוד". הייתי בטוח שמסבירים להם על המלחמה שפרצה. תיארתי לעצמי שמגייסים את האסירים למלחמה. כל היום שמעתי את רעש הסילונים מעל לבית-הסוהר. בחצר המשיכו האסירים להתחכך בינם לבין עצמם כש"ישראל" ו"יאהוד" נשמעים בלי הרף. בימים האחרונים קשרתי קשרים עם אחד האסירים, תושב עזה, גבר גבוה בעל שפם עבות, שהיה מסתובב חופשי בחצר ושימש כנראה בתפקיד ראש-האסירים. הוא היה ניגש כמה פעמים ביום לדלת התא שלי, כאילו בדרך אגב, משליך פנימה אבן קטנה כדי שאדע שהוא נמצא בחוץ, היה מתרחק ומראה לי מרחוק תנועה של אדם מעשן סיגריה. הבנתי שהוא רוצה סיגריה מהקופסה שהיתה ברשותי, ואני הייתי משליך לו סיגריה ככל פעם.

אחרי זמן קצר נודע לי ששמו עבדאללה. בחצר היה אפשר לשמוע את שמו בכל חצי דקה: "עבדאללה, בוא לקבל את האוכל! עבדאללה, גש לכאן!" באחת הפעמים, כשהיה בטוח שאין איש מסביב, אמר לי בעברית משובשת: "אני עזה, תן סיגריה."

רציתי לשאול את עבדאללה אם באמת פרצה מלחמה בין ישראל למצרים. פחדתי, אבל באחת הפעמים, כשניגש לתא, שאלתי אותו: "מלחמה, ישראל-ערב? יהוד-מצר?"

"מלחמה גדול", השיב לי עבדאללה בבטחון. אחרי-הצהריים שמעתי את קולו של עבדאללה בחצר. הוא עמד במרכזה של קבוצת אסירים גדולה, כשהוא מקלל קללות נאמנות את ישראל ואת היהודים. ואולי גם אותי.

יום שלישי, 6.8.57.

ארוחת-צהריים בשעה 14.00. היום ה-16.

עד כה לא נפתחה הדלת. ולא נקראתי למיפקדה. אני משתדל לשכנע את עצמי שזהו גורל, וחיוב אני לסבול זאת. להונות אדם ולמתוח את עצבי, זה סבל יותר קשה מאשר עינויים כל שהם שסבלתי עד כה.

אני נסוג מהרגשות הטובות שאני נפרד מקאהיר.

אני מוציא את החולצה הכחולה, שממלתי-מצרים קנתה לי עלימנת שאוכל לחזור ארצה "לבוש יפה" ב-4 לחודש, ומחליף אותה בחולצה המסריחה שלא הסירותי אותה מאז הסואץ. להתרחץ לא התרחצתי זה 16 יום.

מצאתי לי דרך חדשה עלימנת להעביר את הזמן. התחלתי להיזכר בכל מיני מאורעות, ידיים, חברים, והרפתקאות שחלפו עלי. בהרתי לי את בומבה וכתבתי עליו פיליטון. שכחתי שאני יושב בכלא. ראיתי את בומבה לפני. יש בידי תמונה של בומבה כשהוא עומד בתחתונים ומטגן ציפס אצלו בבית...

כך עבר עלי הזמן. הפיליטון על בומבה אינו נמצא עתה בידי. אבל אני זוכר את התי-חלתי:

"אתה רואה ליד כסית גוף נמוך ושמן, אשר לדעת בעלי-הגוף עצמו הוא גוף אתלטי ומוצק, בעל ענרות-שיבה ראשונות והפעם תספורת גזוזה בגלל הזמנה לאחד הסרטים... החולצה שחורה עם משבצות אדומות, חולצה איטלקית עם צווארון פורטוגזי, מכנסיים חומים ונעלי מוקאטין, הבנויות במיוחד למבנה הפנטסטי של רגלי בומבה... בומבה מגיע. מן השולחנות עולה קריאה: "בומבה! בומבה! בומבה מהקאמרי!" הוא מתיישב ליד אחד השולחנות, אך עוד לפני שהוא מספיק לשבת, הוא כבר קם ואומר: "בחיי, חברה, יש לי הופעה..."

"עושים אצלך משהו הערב, בומבה?" "תה יודע, צלצל שתיים-חמש-שתיים-חמש... "בומבה, תחזיר לי את ה-75 גרוש." "בסדר, תה יודע, התקשר איתי בשתיים-חמש-חמש-שתיים-חמש!"

הוא ניגש ומתיישב ליד שולחן הסופרים. כל אחד נותן לו מכה על הגב. יש שם מספיק מקום, על הגב של בומבה, ובומבה מקבל את זה בשמחה. אחרי שני רגעים ניגשת חתיכה ואומרת: "בומבה, אתה רוצה ללכת לסרס? הרי אין לך הצגה!" אז הוא יושב ושוקל את הבעיה בכובדראש, במשך חמישה רגעים, ובסוף הוא אומר: "התקשרי איתי בשעה שש, או אצל שיקה ירקוני או אצל עמוס בן-גוריון, או אצל מכנס, ונראה. אני חושב שזה יצא לפועל..."

בומבה קם והולך צפונה. במהירות. אתה חושב שיש לו ראיון עם ראש-הממשלה. פתאום, כאילו שניה המצפן את הכיוון שלו, הוא חוזר, נעמד ליד פתח כסית ואומר: "אתם נבלות! אתם שומעים, אתם נבלות!" ומחייך. וכשמישהו מעיר "איך אתה מתנהג?" הוא אומר: "כך אני נולדתי, אתם לא תשנו אותי!" והולך.

יש לזה עוד המשך ארוך, על בומבה בבית. אני מודה לו שהוא נתן לי את האפשרות להיזכר בו ולחייך לעצמי.

כתבתי גם שיר. גם אותו זוכר בדיוק. זה הולך בערך כך:

"כשנמצא אתה, אסיר,
בכלא חשוך בקאהיר,
ואת ישראל הנך מקרב
ומצמיד יותר מתמיד ללב,
כל רמש וזבוב שלתא חודר
הופך מיד לחבר,
הימים הם רבים, ארוכים,
ונדמה שאינם נגמרים.
הן לוח אין לאסיר,
תאריכו הוא חורט על הקיר..."

את ההמשך אכתוב בפעם הבאה, בערב הסעודית.

יפות בנות תל-אביב

מצאתי לי תעסוקה חדשה. הוצאתי את החוקה המצרית החדשה, ואת חוקי סואץ. אותם קיבלתי במשרד יחסי-הציבור, והתחלתי לקרוא ולעיין בהם. היה לי די זמן. המזל שיחק לי. עוד היה לי עט ונייר. העט התייחס אלי יפה. הכל תלוי בסיב המילוי. הוא לא נגמר. כנראה הבין את מצבי. קניתי אותו בראנגון.

שוב שוחררו כמה אסירים. התנחמתי בזה. בוודאי גם יבוא יומי.

באחד הימים שמעתי רעש גדול, במיוחד של מטוסי-סילון, מעל למחנה. במחנה נשמעו תרועות-חצוצרות, והכל היה בלתי-רגיל. שאלתי את אחד הסוהרים: "אש הדה סיארה?" בליווי תנועות-ידיים מתאימות. הוא השיב בגסות: "יש מלחמה בין מצרים וישראל, המצרים הגיעו לבאר-שבע ולתל-אביב. יפות בנות תל-אביב!" והלך.

לא רציתי להאמין, אבל התכוונה מבחון נמשכה, ולאט-לאט התגנבה אלי המחשבה שאולי בכל זאת יש מלחמה. הסילונים טיטררו גם בלילה. אמרתי לעצמי: שכח על שיחורר. התחלתי לשכנע את עצמי בכל מיני מחשבות שאנשים ישבו שנים רבות ונשארו

מתחת לפני המים צולמתי באילת עם אוסקר פרידמן, הדמות האילתית המפורסמת, ודינה השחינית, בת גבעתי-ברנר. המצרים רצו לדעת מה זה, חשבו שזה תרגיל צבאי.

דפי אילון

אני בטוח שהוא יהודי, כי שנינו קיבלנו את האוכל שלנו לתוך התאים שלנו, בניגוד לכל שאר האסירים, שיצאו החוצה וקיבלו את מנתם בחצר. שמעתי כמה פעמים את הסוהרים מדברים על האוכל ל"יהודי".

נחש קטן בתא

ה דלת של התא שלי היתה בכמה סנטימטרים גבוהה מעל למיפתן. באחד הימים היה לי ביקור מפתיע בדרך זו. שכבתי על המיטה, שקוע בהרהורים, כאשר הבחנתי בתנועה קלה. נחש קטן, בגודל של חצי מטר בערך, נכנס לתא. הוא התקדם עד לאמצע החדר והסתכל סביבו. לקחתי את כוסי המים והתזתי עליו. הוא הסתכל בי, כאילו רצה לומר: "שלום, סליחה, זה לא כאן!" והסתלק לו בנחת.

לא היה איכפת לי, אני מבין בנחשים, וידעתי שאיננו ארסי. כל ביקור שימח אותי, אם יחזור אי פעם לבקר אותי, לבדו או בלוויית משפחתי, אקבל אותו בברכה. העמוד בו רשמתי תמצית דברים אלה שונה מקודמיו. הדיו קצא דהוי. הוץ מזה יש כל מיני שריטות בשוליים, כמו של אדם המנסה לסחוט מעטו את הטיפה האחרונה. וזה בדיוק מה שקרה. המילוי של העט נגמר לי. אדם שלא עבר את זה, לא יבין מה פירוש הדבר. הייתי מוכן לתת את הכל בשביל חתיכת עפרון. לא יכולתי לתאר לעצמי שאשב בתא ולא תהיה מסוגל אפילו לרשום מילה.

מזחמה פסיכוזוגית: התמונות שהשפיעו על הסוהרים. זו צולמה על ידי אריק לביא, מראה אותי עם אשתו, שושיק, ורותי זונשיין, אחות בצה"ל.

באותו זמן נגמר לי גם הגפרורים. השתמשתי באחרון כדי להדליק לי סיגריה. סיגריות לא חסרו לי. עוד היתה לי קופסה מהשי של עלי. אך היה ברור לי שלא אקבל גפרורים. אחריהצהרים שוב נזרקה אבן על הדלת, סימן שעבדאללה יקירי בא לבקש את המנה שלו. ניגשתי לאשנב הדלת ולחשתי לו בקול רם, בערבית: "גיב לי ... — עשיתי תנועה של כתיבה — ,ואנא גיב לך סיגרה".

עבדאללה הלך, עשה לי תנועה של "הכה!" וחזר אחרי כמה רגעים, התיישב שוב כאילו הוא מנקה משהו במרחק של כמה מטרים מהתא ואמר, בערבית: "מהר!" נתתי לו סיגריה. חיכיתי בקוצר-רוח ליום המחרת. שוב נשמעה האבן. שוב ישב לו עבדאללה באותה פווה רגילה, ועשה לי את התנועה הרגילה של עישון. הוא חיכה שאשליך לו את הסיגריה מתחת לדלת.

אמרתי לעצמי: בשבילי הוא גמר. אמרתי לו: "חאלס! לא עיפרון, לא סיגריה!" שוב הלך, תוך רמו של "הכה!" חזר מייד ולחש בקול רם, בערבית: "חיללים גדול!" כנראה שהלך לשאול מישהו היודע עברית איך להגיד מה שרצה להגיד. מה רצה להגיד? כנראה: "יש סוהרים רבים בסביבה!" הפעם התקשתי. לא נתתי לו סיגריה. נשארתי בלי עפרון, עד ליום השיחרור.

שכנו של עבד אל-נאצר

ה יו לי כל מיני דרכי-שינוע כלפי עצמי. אברתי לעצמי: "תאר לך שיש לך מחלה מדבקת. אתה סגור בחדר נפרד. במקום אחיות יש לך אחים במדיח-אקאי. אין לך ברירה, וזהו זה. צריכים להשלים".

בכל זאת הייתי מוכן לקפוץ קפיצה קטנה לארץ, לראות את אילת. בחוץ נמשכה תכונת הסילונים. עתה כבר הייתי כמעט בטוח שפרצה מלחמה בין ישראל ומצרים. ניסיתי שוב להעביר פתק לעלי, כאמצעות הסמל שהתייחס אלי בצורה האנושית ביותר. הוא לא הסכים להעבירו.

הייתי חלש מאד. שכבתי כל היום. כשהייתי קם לרגע מהמיטה, הרגשתי סחרחורת וטיטוש כללי לפני העין. אולי כדאי לתאר במקצת את בית-הסוהר עצמו. אחרי שראיתו בעיניים פקוחות, בשעה שיצאתי לביקור בקאהיר, כבר ידעתי שהוא שכן במחנה עבסיה, הוא מחנה המטכ"ל המצרי, בשולי קאהיר. זהו מחנה ענקי, בו גרים גם קציני הצבא. גמאל עבד אל-נאצר עצמו גם הוא גר שם עם משפחתו, אם כי בתנאים קצת יותר נוחים ממני. אילו ידעתי שהוא כליכך קרוב, הייתי אולי מנסה לשוחח עמו מן התא.

בית-הסוהר עצמו היה בית גדול, בעל שתי קומות, בצורה מרובעת, כשהחצר במרכז, ואילו במרכז של החצר בית-השימוש ומיכל-המים. הבית היה מוקף ארבעה זקיפים. שעמדו בחוץ מול הפינות. הם היו מזוינים ברובים מכודנים, דומני אנגליים. הסוהרים בפנים לא היו מזוינים כלל. בכל זאת פחדו מהם פחד-ממת.

בקומה התחתונה, שהיו בה עשרות תאים שפנו כולם לחצר, ישבו כנראה אסירים שנשפטו לתקופות ארוכות. הם לבשו את בגדיהם הפרטיים. אחדים הסתובבו בחליפות אי-רופיות מסודרות, אחרים לבשו עכאיות, אחרים מכנסיים מרופטים ומטולאים. היו גם שטיילו להם בחצר בפיג'מה, משחקים בחרוזים תוך כדי הליכה, כאנשים מרוצים מעצמם בשכונת-התקחה.

הם לא נראו עצבניים או נרגשים. נראה שכבר היתה להם הרגשה ביתית מאד. אני מניח שהם היו כולם אסירים פוליטיים. בין האסירים היו אחדים שענדו סמלי-דרגה של סמלים ורבי-טוראים. אליהם התייחסו יותר יפה, אבל זמני הארוחות ומועד סגירת התאים בלילה חלו על כולם. הרבה יותר גרוע היה היחס לאנשים שגרו מעלינו, בקומה השנייה. הם היו קרחים

„שלום!“ אמר האסיר המסתורי מהקומה השניה

ה ייתי מיואש. החלטתי שאין לי כבר סיכויים לחזור לישראל. חשבתי כל הזמן על ההבטחות שניתנו לי בעת הסיוור בקאהיר, על ההקלטה בתחנת-השידור ועל חיובי של עלי.

לא יכולתי להירגע. בכל פעם הייתי חוזר ונוצר בשקרים ששיקרו לי. חשבתי לעצמי שזוהי התנהגות שפלה: אפילו אם קרתה טעות לגבי מועד שיחרורי, היה עליו לקרוא לי ולהסביר לי את מקור הטעות.

כתבתי פתק לעלי: „אני רוצה להיקרא אליך ולשוחח אתך.“ מסרתי את הפתק לסוהר. הוא החזיר לי אותו בחזרה. נואשתי מכל אפשרות להשיג קשר אליו.

חשבתי מה אמר לעלי אם אצליה בכל זאת להיפגש אתו: „בכל מדינה, איזו שלא תהיה, זכאים הפושעים לדעת את גורדינם. אין זה משנה אם דנו אותם לחודש, לחודשיים או לשנה. חובת כל בית-משפט להודיע לאסיר על מה הוא נידון.“

מבחוץ המשכתי לשמוע במשך כל היום את דברי האסירים, שלא התעייפו לקלל כל היום את מדינת-ישראל ואותי. גם הסוהרים, שהיו פותחים לי את דלת-התא כדי למלא מים או להגיש לי אוכל, היו נטפלים אלי. אחד הסוהרים התחיל לריב עם הסמל כשהוא מראה עלי באצבעו. הבנתי שהסוהר דורש מהסמל לא להרשות לי לצאת החוצה. התנהגותו של אותו סוהר היתה גרועה במיוחד: בכל פעם שהיה נכנס לתאי, היה יורק על הריצפה כשהוא מפליט קללה מסוגנת מפיו.

בלילה שמעתי צעקות איומות. מפעם לפעם שמעתי ריחות בודדות. הריחות היו מוציאות אותי בכל פעם משיחתי-משקלי, כשאני מעלה בלבי מחשבות איומות על הנעשה עכשיו בישראל.

אינני יודע באיזו שעה, אבל במחצית הלילה, בערך, שמעתי מהקומה השניה שמישהו שורק את הקטעים המפורסמים מתוך הסימפונייה חמישית של בטובן, ואחר-כך גם את הפזמון „אין דבר חביבי.“

השריקות נשמעו באזני מוזרות מאד. במשך כל הלילה הטרידה אותי המחשבה מיהו השורק האינטליגנטי. לרגע חשבתי שזהו אחד האסירים, איתו נפגשתי לפני ארבעה או חמישה ימים בבית-השימוש, כשרחצנו את סירייה-הלילה.

זה היה בשעה ארבע בבוקר. הסוהרים העירו את האסירים והוציאו אותנו החוצה. הייתי ראשון שיצאתי לחצר. ההוראות בבית-הסוהר אמרו שאף אחד מהאסירים אסור לו לצאת לחצר, כשאני נמצא בה.

יצאתי עם סירייה-העור הגדול לבית-השימוש. לידו ניצב מיכל-מים. ליד המיכל עמד באותו בוקר גבר צעיר, כבן 30, לבוש מכנסיים חומות נקיות, חולצה לבנה עם פסים שחורים, נעליים מצוהצחות. שמתי לב שראשו של הגבר ליד מיכל-המים לא גולח. קינאתי בו בשל כך, והימשכתי להסתכל בו.

מיד הבחנתי שגם הוא אסיר. גם הוא החזיק סירייה-עור גדול. ועסק בשטיפתו ליד המיכל. ניגשתי למיכל לשטוף את הסיר שבידי. הוא פינה לי מקום לידו, ולחש לי, כשני-גשתי אליו: „שלום“, בעברית.

ניסיתי לומר לו מילה, אך ראיתי שהוא מסתכל בסוהר שמר עליו. הוא נראה נפחד מאד. נראה שגם הוא הספיק לספוג את המנה שלו. אחר-כך נכנס לבית-השימוש. נכנסתי אחריו, לתא שלי. התא בו נמצא הוא. למטה היתה המחיצה פתוחה במקצת מעל הריצפה. תוך כדי עשיית צרכיני הרושתי לו יד למטה ולחצתי את ידו. הוא לחץ את ידי. לא יכולנו לדבר, ומאז לא ראיתו עוד.

„וואלה בנאת!“ אמרו המצרים על תמונה נחמדה זו של יהודית הדני, הנמצאת עתה בארצות-הברית כדוגמנית. נישאה לברני כהן, אלוף שחיית-הגב של המכביה.

ש. ג. ט. ט.

**כוינו!
כוינו!**

**ח
ס
כ
ו
ו
פ
ר
ס**

**בנק דיסקונט
לישראל
בע"מ**

כמוני. היו מכים אותם באמצע המיסדר ומשסים בהם את הכלבים המטרופים, שהיו מתנפלים באופן אוטומטי על כל אדם שהסוהר הרים עליו יד. האנשים למעלה היו כלאים בתאיהם ביום ובלילה. מלבד הטרור של תאיהם, היה גם המסדרון שלהם מסורג. הם נראו לי נפחדים מאד.

היום של בית-הסוהר היה מתחיל, כאמור, בארבע בבוקר. בחוץ עוד שרר חושך. הייתי שומע מהלומות פטיש, בזו אחר זו. אחד הסוהרים היה מכה בפטיש זה על הדלת של כל תא, והרעש המפוצץ היה יכול להעיר גם את המתים. מכה אחת על דלת אחת היתה מספיקה להעיר את בית-הסוהר כולו. אבל הסוהרים לא הסכו במרצם.

אחרי חמש דקות עבר סוהר שני, שפתח את הדלתות. הן לא היו נעולות במעול, אלא רק בחית, שאי אפשר היה להגיע אליה מבפנים. מחיאות-כפיים, בליחי צעקות "יאלה!", היו רומזות לאסירים בעדינות שעליהם לרדת למטה, לחצר. תוך שניות היו כולם מרוכזים שם.

אנשי קומה ב' התרכזו בחלק אחד של הרחבה, והנותרים בחלק השני. האסירים-הסמלים היו חופשיים, אך ישבו ליד דלתות תאיהם. הפקודה הראשונה היתה "היתפאו!" היינו, להתפקד, כמו בעברית. מפעם לפעם נשמעה מכה, שירדה על אחד האסירים מקומה ב', שעמידתו לא מצאה חן בעיני סוהר.

התחילו תרגילי-סדר מצריים, כולל דריכה במקום של כרבע שעה. התרגילים היו מלווים בקריאות "הה!" "הה!" של בני קומה א' היה הרבה יותר חופשי. כל אחד הלך והסתובב פחות או יותר כאחת-נפשו.

באותו זמן כבר נשמע רעש הדליים של האוכל. עכדאללה, ידידנו, ועוד אסיר, יצאו מבעד לשער, בלחית סוהר, לעבר המטבח שמתוך לבית-הסוהר. משם הביאו את האוכל. אני חושב שמטבח זה שירת את כל שלושת בתי-הסוהר שכנו זה בצד זה בתוך המחנה. כל אסיר עבר על פני סוהר כורע, שמילא לו את הצלחת במרק-עדישים ואת הספל עד למחציתו בתי. אחרי האלפים בא תורם של הב"תים, שספגו מכות על כל צעד ושעל. שתי צלחות הושמו בצד, בשביל ה"יאהוד" — אני והתושב המיסטורי מלמעלה.

אחרי הארוחה הועלו אנשי קומה ב' לתאיהם ונכלאו. כעבור שעה וחצי נקראו שוב לת"ס בחצר, הריצו אותם ונתנו להם להסתובב בכל מיני תרגילים, שעוד לא ראיתי כמותם בחיים. אותה שעה עברו אנשי קומה א' המיוחסים, בעבודות-ניקוי שונות. אחד מהם אימן את הגורים של טוסקה וזאקי, והיה אחראי לניקוי הליכוכך של משפחת הכלבים.

החברים מעזה דיברו עברית

ה סוהרים היו לכוזבים בבגדי-חאקי, בעלי פס אדום על כתפיותיהם. על ראשיהם פעמייים-שלוש ביום. אנשי קומה א' היו מכבדים ומגחכים אותם.

בכלל חיו הסוהרים כמלכים. מלבד הסמל, התהלכו כולם בצורה רשלנית, הרימו בקושי את רגליהם מן הריצפה, ישבו על כסא או על הריצפה ונימנמו. די היה שמישהו מהם יגיד: "מיס!" ואחד האסירים היה קופץ ומביא לו מימיה.

סוהרים אלה היו כנראה גם רופאים. פעם ראיתי אסיר יושב על הסיר בחצר, ערום כביום היחודי, ומשתדל לשווא לעשות את צרכיו. אחרי שהעבר לא עלה בידו, קם כעבור רבע שעה, ונעשה תנועה מיואשת לעיני הסוהר. זה לא התממהה. בצעקה פקד עליו לרוץ חמישים פעם מסביב לעץ. יתכן שזו תרופה מצרית בדוקה. לא ראיתי את התוצאות.

עד הצהריים הסתובבו אנשי קומה א' בחצר. אחדים מהם היו, כנראה, מעזה. כשהיו עוברים על פני תאי, שהיה בקירבת המשרד, רצה כל אחד להפגין את ידיעותיו בעברית. כך אמר אחד לרעהו, בקול רם ובעברית טובה: "תגיד לי, מה השעה?" ומלים כמו "איך דבר!", "טוב!", "למה?" היו מרחפות באוויר.

אחד האסירים מעזה היה אילם. כל חבריו מהרצועה היו נטפלים אליו וצוחקים ממנו, והוא היה מבדר אותם בתנועות ובקפיצות. כנראה שהיה בלתי-שפוי, וכמה מהאנשים היו נוטים להפיץ את שיעמומם בהתעללות זו, לפעמים בעזרת הכלבים.

הפליא אותי כי האסירים המיוחסים מהקומה הראשונה היו מרבים להתרחץ ולצהצח את שניהם, כמה פעמים ביום. להסתרק לא יכלו, כי היו קרחים כמוני. הם היו מוציאים אפילו את המורו ומנענעים את כלי-המיטה. כמעט כמו בארץ.

ארוחת-הצהריים זמתה לארוחת-הבוקר. הסוהר הכורע היה קורא קודם כל לכלבים ומשי ליד להם את העצמות, ליד הסיר. הכלבים היו נוגסים בעצמות, ובאותו זמן היו תופסים מדי פעם במכנסי האסירים שעברו וקיבלו את מנותיהם. זה היה השעשוע העיקרי של אותו סוהר.

אחרי-הצהריים היה הכל כרגיל — האסירים למעלה כלאים, האסירים למטה משתעממים. חוץ ממקרים בהם היה אחד מלמעלה נקרא להיחקר בחוץ, או סופג מנת-מלקות בחצר. ארוחת-הערב חולקה אחרי המיפקד הכללי. שוב היתה מורכבת מפיתה, פול או עדשים. האסירים הוכנסו לתאים, סמל היה דופק על כל דלת ובוזק אם היתה סגורה. בזה נסתיים יום-העבודה של הסוהרים. הם הסתלקו, השאירו אחריהם רק את הזקיפים. מן התאים החלה בוקעת שירה ערבית, יחד עם קללות וצעקות. לעתים קרובות היו השיחות מוזכרות "יאהוד" ו"איסראיל", אבל לא הבינתי במה הענין. החלטתי ללמוד ערבית.

תחילה לא הבינתי תופעה אחת. בלילה, כל כמה זמן, היתה נשמעת צעקה: "יא שבאאאא!" מפי כל הזקיפים היתה באה התשובה, אף היא בצעקה: "יא שבאוב!" היתה זאת שיטה של בדיקת עירנות הזקיפים.

תמונות של חתיכות

ב תאים לא היה אור, כשם שבבית-השימוש לא היה נייר. כל אלה היו מותרות. סוהר-תורן היה עורך ביקורת נוספת קרוב לחצות, דבר שהפריע לי לישון.

יום אחד החלטתי לשים לדבר קץ. בשומי את פסיקותי המתקרבות, ירדתי מן המיטה, התקרבת לדלת ועשיתי עמידה-ידיים על הקיר. באותו זמן נחרתי בכל כוחי. כשפתח את הדלת וראה את האסיר ישן ונחר בעומדו לי ידיו, סגר את הדלת בכוח ולא הופיע עוד. נפטרתי מצרה זו.

מצרה אחרת נפטרת עוד לפני כן. בימי החקירה ביגשתי מסגן-אלוף עלי לשחרר אותי מן החובה לקום בארבע בבוקר כדי ללכת לבית-השימוש. הוא פקד על הסמל לתת לי לקום מתי שארצה. מאז הייתי קם בשעה שמונה, ועל ארוחת-הבוקר חיתרתי ברצון. סידור זה לא מצא חן בעיני הסוהרים, אך קצין זה קצין ופקודה זו פקודה.

בכל מיני דרכים ניסיתי להתיידד עם הסוהרים. חשבתי על שיטות שונות. למעשה עלה הדבר על דעתי עוד כשהורדתי מהבירגיטה טופט בסואץ: תלשתי מהאלבום, שהיה אתי בתא, כמה תמונות של ילדותי מישראל, שהיו מודבקות שם. ידעתי שזה עתיד להיות אמצעי טוב לקשור שיחה עם השוטרים והחיילים המצריים.

עוד בסואץ, כשהייתי אסור בתאי על הבירגיטה, הוצאתי את האלבום והראיתי את התמונות לשוטרים. התוצאה היתה יותר טובה ממה שקיחתי: השוטרים המוסלמים שכחו כל נושא שבעולם והמטירו עלי עשרות שאלות על הבחורות הישראליות. שאלה אופייניות, שנשאלתי פעמים רבות: "אתה מנסק אותה?" כשענית בחיוב, היו נבוכים מאד.

נקטתי באותו הכסיס בתא בית-הסוהר בקאהיר. כשהצלחתי לקשור שיחה עם כמה מהסוהרים, הוצאתי מתיקי את התמונות והראיתי אותן להן. התגובה היתה עצומה: "יה, יה, האללה בנאת (איזה בנות!) וואללה בנאת!"

השיחה עברה מיד לפסים שהיו יכולים להביא את הידידות המקווה. אני יכולתי לספר להם המון: על הנערות בצילון, בבורמה, בסין וכמובן בישראל. הם ישבו לידי שעות, כשהם מסתכלים בתמונות ושומעים את סיפורי.

אחרי כמה שיחות הסברה מסוג זה זכיתי ליחס של כבוד מצד הסוהרים שעברו את הקורס. מעכשיו היו מדברים אלי בנימוס ומתיחסים אלי יפה.

**הקפי נפתה
"על
הסלע"
(On the Rocks)**

חציית הכוס
**ברנזי
אקסטר
פויין**
חציית הכוס
קוביות קרח
כדמל מזרחי

**פקידים!
תלמידים!
סטודנטים!**

הרשמו עוד היום ב.אולפן גרף לקורס הדו-חודשי (2 x בשבוע) ל-
הצרות
עברית ו/או אנגלית
בת"א: אצל ח. ברקמא. גודרון 5.
בחיפה: בייס "במעלה", החלון 13.
הצלחה מובטחת!

פיקסו אמן גדול

אבל פיקסו רואה ומצייר אותך לפי עיני רוחו. מצלמת פוטו-ברנר רואה אותך כפי שהגן. תוכל בימים יבואו להוכיח איך נראו משפחתך, חבריך ועירך בימים עברו.
אצל:
פוטו-ברנר
חיפה, רחוב החלונות 31

הפניאילון

תחנת עזה - הרגעים הנוראים ביותר של חי

כל הזמן חשבתי איך יודעו לי על השיחרור ועל החזרתי לישראל. כשעשו זאת, בא הכל במפתיע.

זה קרה ב-13 לחודש, כיום שלישי: העירו אותי שוב בארבע בבוקר, שלא כרגיל לאחרונה. שמעתי שהסוהר מסובב את הידית של הדלת. קפצתי מהמיטה, כדי לקחת כרגיל את דליהעור שכיפית החדר, ולהריק אותו בבית השימוש.

לחדר נכנס הסמל. הוא פנה אלי בגסות ואמר: "יאללה, מלבוש!" הייתי לבוש במכנסי-התעמלות, בלי חולצה. לבשתי את החולצה, ושוב לקחתי את הסיר מהפינה.

הסמל לא היה שבע-רצון. הוא סימן לי ביד להניח את הסיר וניסה להסביר לי יותר טוב: "יאללה, מלבוש וחלאס!"

הרגשתי שהלב מתחיל לקפוץ אצלי מתחת לחולצה. התרגשתי מאוד. לא ידעתי מה עומד לקרות. חשבתי על הכל, רק לא על האפשרות של שיחרור.

פקודה זו פקודה: אירגנתי את הכל בשני רגעים, אספתי את החפצים לתוך התיק והתכוננתי לדרך. כל מה שלקחתי אתי מהתברגטה היה עכשיו בידי, פרט לשעון ולמצית המשובה, שנגנבו ממני בדרך מאיסמאעיליה לקאהיר. סוף כל סוף, חשבתי לעצמי, אורח זה אורח. צריך להשאיר מזכרות למארחים.

הסמל הלך קדימה, אני אחרי. הסתכלתי לאחור ואיחלתי לעצמי שלא אצטרך לחזור בדרך זו לעולם. הסמל הוביל אותי אל מחוץ לבית-הסוהר. מסביב היה שקט מוחלט. אפילו עבדאללה, שהיה מתעורר הראשון בכל בוקר ומתריד את הבית בשאגותיו, לא הספיק לצאת לחצר. רק טוסקה וזאקי הסתובבו בחצר, כשלשונותיהם מזילות ריר. הם הרגישו כנראה שאני עוזב, והתייחסו אלי יפה. הפעם אפילו לא התנפלו עלי.

יצאנו את השער. עברנו את שטח המהנה. לפני חדר המפקדה אמר לי הסמל: "עמוד! חכה לי כאן."

עמדתי וחיכיתי. מחדרו של הסרן הסודאני ביצבץ אור. שמעתי מבפנים את קולו ואמרה. הוא דיבר בטלפון בקוליקולות. פעמים אחדות הזכיר את "ישראל" ואת "עזה".

התחלתי להבין שהיום הגדול הגיע. מתוך השיחה שנשמעת בבירור, בגלל השעה המוקדמת, הבנתי שמתכוננני לשחרר אותי. חשבתי שעוד כמה רגעים איקרא להתייבב בפני הסרן הסודאני, שיסביר לי את צורת השחרור לפרטיה. סעיתי.

כעבור עשרה רגעים ניגש אלי סמל בלתי-מוכר לי. הוא שאל אותי בעברית אם יש לי מטפחת. עניתי בשלילה. הוא הוציא מכיסו מטפחת, הסיר לי את המשפפים וקשר את העיניים.

התחלנו ללכת. לפי הכיוון הבנתי שאנו צועדים אל מחוץ למחנה. עברנו את השער הגדול, שכבר יצאתי אותו פעם בלחית אחמד טאחב, העלו אותי על מכונית שזיהייתה לפי קולה כטנדר, הושיבו משני צידי שני שומרים.

המכונית יצאה לדרך. למרות שעניתי היו קשורות, הבחנתי עדיין בכיוון. שערתי בצדק שאנחנו נוסעים לכיוון תחנת-הרכבת. ואמנם, אחרי כמה דקות העצנו לתחנה. שמעתי בבירור את תנועת הרכבות וצפירות הקטרים.

לא הבנתי מדוע קשרו את עיני. לפני עשרה ימים נסעתי באותה דרך וביקרתי באותם מקומות. בעיניים פקוחות.

בעין פקוחה על גדות התעלה

בתחנה ניגש אלי אדם שדיבר אנגלית. הוא שאל אותי אם יש ברצוני לשחות משהו. עניתי כחיוב. הביאו לי בקבוק קוקה קולה. הוא הביע בפני את צערן על שקשרו את עיני והצטדק: "פקודה זו פקודה".

הקול באנגלית רצה לדעת אם אני קצין. "קראתי בעתונות (המצרית) שאתה קצין!" הסביר. ניסיתי לברר לאן לוקחים אותי. באדיבות רבה הסביר שקיבל הוראה למסור אותי לידי סמל ושני חיילים, שיקחו אותי לעזה. דבריו עודדו אותי יותר ויותר: הסקתי מהם שהשיחה הטלפונית במחנה נסבה באמת על שיחרורי. לא היה לי ספק שאם מובילים אותי לעזה, הפירוש היחיד הוא שיחרור.

השעה היתה שש וחצי. מלחי ביקשו אותי להצטרף אליהם. נכנסנו לתוך תא אחת הרכבות שחנתה ליד הרציף. ישבנו בתא מיוחד לחיילים ולי. דובר-האנגלית נשאר בחוץ ליד החלון ושוחח עם מלחי. ניצלתי את ההזדמנות האחרונה וביקשתי ממנו שיאמר לחיילים המלחים להסיר את המטפחת מעיני ברגע הראשון בו יוכלו לעשות זאת. הוא הבטיח לעשות זאת מיד לכשנעזוב את קאהיר.

עכשיו הסבירו לי את מסלול הנסיעה: קאהיר, איסמאעיליה, קנטרה, אל-עריש, רפיח, עזה. הקטר צפר. הרכבת יצאה לדרך, כשאני מחכה בקוצר-רוח לרגע בו יורידו מעיני את המטפחת. מלחי עשו זאת אחרי איסמאעיליה. שוב ניתנה לי האפשרות להיות הישראלי הראשון הראוה, מאז 1948, את המדינה המצרית שממערב לסואץ.

עברנו את תעלת-סואץ בגשר-הענק ליד קנטרה. בתעלה שרר שקט מוחלט. לא יכולתי להבחין אף לא באונייה או ספינה אחת מתחתינו.

בקנטרה חבשו לי את העיניים שוב. ירדנו מהרכבת ונסחבתי אחרי מלחי כרבע שעה ברגל. הרגשתי שאנחנו חוצים את מסילת-הברזל בכמה מקומות.

אחרי הליכה קצרה נשאיתי לכד עם אחד ממלחי. השני, האחרים הלכו לסדר משהו אי-שם, אחרי חיכוך ארוך, בו הבחנתי. במילים "עזה" ו"ישראל".

הרגשתי שהמון מתקהל מסביבי. מרגע לרגע נהיה צפוף יותר. לא-טילאס התחילה הסביבה להתחמם: "יהודי! יהודי!" נשמעו הקריאות מכל צד, כשהן מלחח במבול שוטף של קללות. לא הצלחתי להבין מנין ידע כל ההמון הזה שאני יהודי ומישראל. אך איש לא התנפל עלי.

כשחזרו השנים האחרים, למשכנו ללכת. עברנו דרך שער ושם עמדנו. משהו ניגש אלי ושאל לשמי. כשעניתי לו, שמעתי שהוא מבקש מהמלחים שלי פספורט. הבנתי מיד שאנחנו נמצאים בתחנת ביקורת-הגבולות שבין מצרים לרצועת-עזה. בעיני המצרים, עזה עודנה חוף-לארץ, ובני עזה זקוקים לפספורט כדי לבקר בקאהיר.

עלינו לרכבת אחת ויצאנו לכיוון עזה.

"בן-גוריון מת!"

רפני שני-שלושה, הרגשתי שוב בהתקהלות כביבי. הפעם היה זה מחוץ לחלון, על הרציף. הייתי רגיל כבר לקללות ולצעקות שנשמעו מסביב. אפילו התחלתי כבר

להבחין מתי צועקים לי על מיבצע-סיני, ומתי מקללים סתם. בתא התישב לידי משהו ופנה אלי בעברית. "אתה מדבר עברית?" לא יכולתי לראות אותו, אבל הבחנתי שהעברית שלו טובה מאד, יותר טובה מזו שכפי אחמד טאחב. רציית לדעת מנין הוא יודע עברית.

"הייתי בארץ", הסביר לי הקול, "אל תפחד, אל תפחד", הוסיף מייד. "הם לא יעשו לך כלום!"

לא פחדתי. הרגשתי טוב מאד, מחוץ למטפחת על עיני, שהציקה לי מאד. ניצלתי את ההזדמנות שלידי יושב דובר-עברית, כדי לבקש ממנו להגיד לסמל להסיר ממני את המטפחת לכמה רגעים.

הסמל הסיר את המטפחת. ראיתי שלידי יושב שוטר צבאי מצרי, בעל שפם קטן וארבע שיניים בטור השיניים הקדמיות. או ראיתי גם שהמתקלהים מסביב לחלון הרכבת הם שוטרים צבאיים וחיילים. הם התנהגו בגסות, כשהם מצביעים עלי בידיהם ומקללים ללא הרף. אחד השוטרים אמר לי בעברית: "בן-גוריון מת!" אחד רצה לדעת: "אתה קצין?"

השוטר שישב לידי החליט לעזור לי: "תגיד לו שאתה קצין. מה איכפת לך?"

מבחוץ המשיכו לשאול: "אתה קצין?" החלטתי להתנהג בהתאם לעצה שקיבלתי: "איווה (כן)!" עכשיו ידעתי כבר מה לענות. כששאלו אותי שוב, עשיתי סימן שאני סרן והצבעתי בשלוש אצבעות על הכתף.

התחלתי לשוחח עם שכני בעברית. שאלתי אותו מנין יודעים אלה שבחוץ מי אני. הוא הסביר לי שכל עתוני קאהיר, וגם תחנת-השידור, הודיעו על מעצרי, ושאני קצין ישראלי. "זה לא נורא", ניסה השכן להרגיע אותי.

במשך הנסיעה כבר ידעתי יותר על שכני לנסיעה. הוא סיפר לי שתפקידו כשוטר צבאי

נשיקה של אהבה מוכיחה שאם זו אהבה, לא היה איכפת לה שלא הייתי מגווח, ושלא התרחצתי כבר 24 יום. היא רצתה לשלוח אותי ישר לרופא, לבדיקה.

הוא לשמור על הסדר ברכבת-הנוסעת לעזה. הוא עוסק בבדיקת הדרכונים והתעודות של כל מי שיוצא את מצרים ל"פלסטין".

ביקשתי שיספר לי את קורות חייו. הוא נענה ברצון. "לפני מלחמת 1948 הייתי תושב ראשון-לציון, היתה לי חלקת-אדמה, בית ואיטליו. הייתי קצב. יש לי שם חברים טובים. אני מבקש ממך למסור להם דרישת שלום."

שאלתי מה שמותיהם של אלה שהוא רוצה למסור להם ד"ש. "יוסף סולימאן ואחיו", אמר השוטר. את שמו שלו לא אמר לי.

להרוג תימנים ודרוזים

הרכבת לעזה שונה בתכלית השינוי מזו שנסעתי בה מקאהיר לקנטרה. במקום ספסלי-העור המרופדים היטב, ישבנו על ספסלי-עץ קשים ומלוכלכים.

בפנים הרכבת שררה מהומה נוראה. המון נוסעים, בלבוש עני ומרופט, משפחות שלמות על טפן ונשותיהן, עם עשרות חבילות פרוצות, מילאו את הקרונות, כשכל אחד מבני המשפחה מדבר אל רעהו בשאגות מתרידות-אוזניים.

קהל-הנוסעים היה מורכב רובו ככולו מפליטים פלסטיניים, שחזרו לעזה ממצרים. פליטים אלה ברחו מהרצועה בזמן הכיבוש הישראלי, החזרו עכשיו בידי השלטונות המצריים.

שני המלחים שלי התכוננו לארוחה. הם הוציאו פיתה גדולה ועגולה מתוך הצרור שהביא אתם, מרחו אותה במרקחת טומטום ובוטנים, והושיטוה לי.

השוטר מראשון-לציון התנדב להיות האפוסטרופוס שלי. לפתע הוא פנה אלי והציע באדיבות: "אני אדבר אתם", הוא הראה לעבר המלחים שלי, "שלא יהרגו אותך!" הסברתי לו שעד כמה שאני יודע, קיבלו המלחים שלי הוראה מפורשת לא לגעת בי לרעה.

השוטר פנה למלווים שלי בעברית. "אמרתי להם שאתה ממשפחה אשכנזית", הסביר לי. "משפחה אשכנזית היא משפחה טובה. אילו היית תימני או דרוזי, היו הורגים אותך וחותרים אותך לחתיכות."

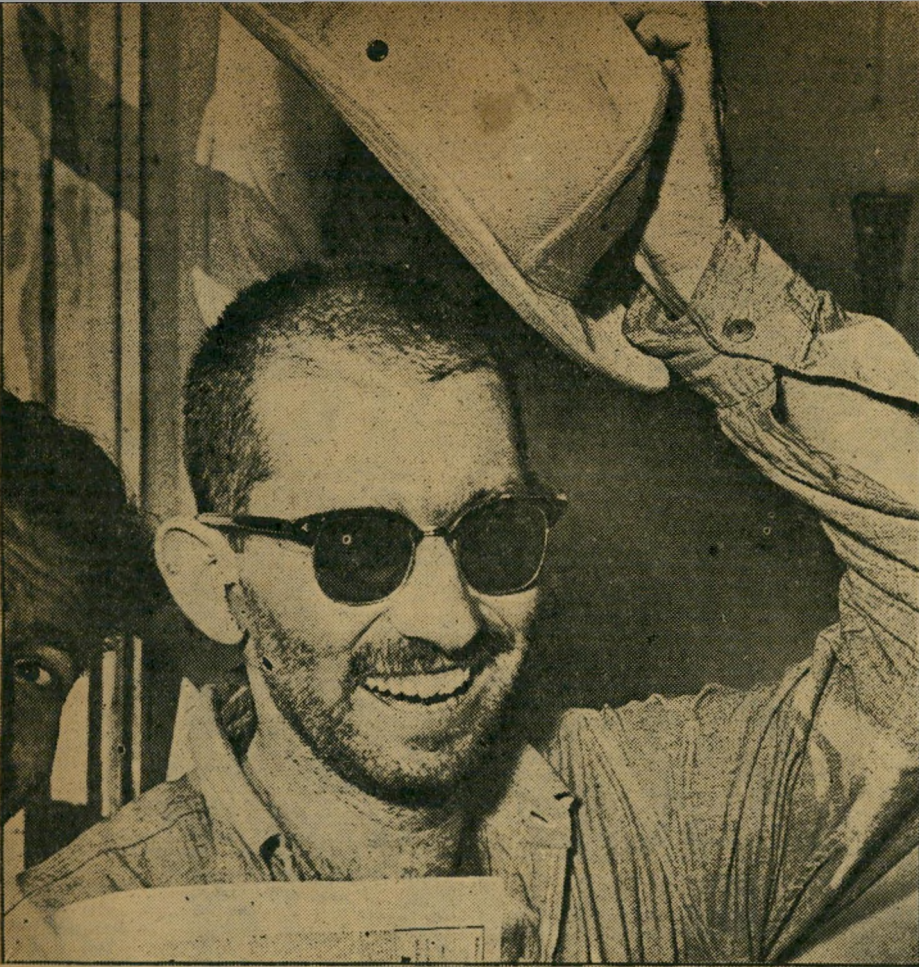
ההסבר הרגיע אותי. בפעם הראשונה הרגשתי טוב מפני שאני אשכנזי. עד עכשיו היו לי רגשי-נחיתות.

"אני אשאל אותך שאלה", אמר השוטר, "האם אתם היהודים סתמיים לשלום כזה: שעבדו אל-נצצר יהיה מלך של כל מדינות ערב וגם מדינת ישראל?"

לא ידעתי מה לענות. ניסיתי להיפטר ממנו: "אני אגיד לך. כבר חמישה חודשים שלא הייתי בישראל. כשאחזור לארץ, אני אברר."

בינתיים התקדמנו כברת-דרך הגונה. מבעד לחלון התחלתי להבחין בנוף המוכר של מדבר סיני. מימין ומשמאל ראיתי עמודי טלפון עקומים ושבורים, שחוטטים קרועים מתולדלים מהם לאדמה. לאורך המסילה אפשר היה להבחין בקלות בפיוצאים רבים, בפסים שסועים-ובצמחות שהוצאו מכלל פעולה.

מפעם לפעם חלפנו על פני מחנות עבודה של פועלים ממשלתיים שעסקו, כנראה, בתיקון

תחי הקרחת. כך נראיתי, כנראה, ברגע שעברתי את הגבול הכובע הוא מתנת משמלת מצריים, שלקחה תמורתו את שערותי וקניי איך דבר, הזקן כבר גדל מחדש.

קומקום מחרסינה, ספל סוכר וכפית. לא הייתי רגיל לתנאים כאלה. הבנתי שיתחסו אלי כאן טוב. בקומקום היה תה. מזגתי תה לספל, בחשתי סוכר ושתיתי. לא הספקתי לשתות אלא ספל אחד כשחזר השוטר, לקח את הקומקום ואת הסוכר ויצא. שוב חשבתי לעצמי: התנאים השתנו. הדלת נפתחה. השוטר חזר עם הקומקום ומזג לי עוד תה. התנאים השתנו שוב.

סחטתי את החולצה מהזיעה. היום מלאו עשרים וארבעה יום לרצח האחרונה שלי. הרגעתי וחלו לאט לאט, אבל עדיין לא ירעתי מה עומדים לעשות אתי. חיכיתי בכל רגע להודעה רשמית על שחרורי. קשה לומר שהרגשתי טוב בכלל עזה, מרחק עשרים רגעים מגבול ישראל, בלי לדעת מה יהיה גורלי ברגעים הבאים.

בשש נכנס לתא גבר גבוה, בלויית סמל ושוטר. הוא היה שוֹף־פנים, הופעתו סימפאטית. "האם אתה זקוק למשהו?" שאל והוסיף, בנימת התנצלות: "אני מצטער על התקרית בתחנת הרכבת!"

ניצלתי את ההזדמנות ושאלתי אותו מתי יחזירו אותי לישראל. הגבר היתמם: "מי אמר לך שאתה חוזר לישראל?"

התלסתי לשקר: "הסגן־אלוף בקאהיר אמר לי." התכסית הצליח: "מחר בשמונה בבוקר, אקרא אותך למשרד, נחזיר אותך לישראל." הוא אמר לי שיעבירו אותי לקומה השלישית, לחדר נקי יותר.

אשה עומדת על הכביש

דרך תא החדש הובילה על פני מסדרונות ארוכים. הכניסו אותי לאולם גדול ונקי. ציודתי בארבע שמיכות וארוחת־ערב טובה.

במשך כל הלילה לא יושני אפילו דקה אחת. מכל עבר שמעתי צעקות־אימים. היה זה כאילו עבר מישהו בכל תא לחדו והודיע לאסירים ולאסירות על מציאותי. עשרות קולות צעקו במקלה, כשהם מנסים לזעזע בידיהם את סורגי הכלא: "יהוד! יהוד!" קולות של נשים וגברים זעקו וקיללו, כשהם מנסים לעלות אחד על השני בצעקות פראיות. קול אחד בלט במיוחד. היה זה קולה של אשה, שצעקה בהיסטריה גוראה ומפחידה: "יהוד!"

השומר, שהופקד על התא שלי במיוחד, ידע לדבר עברית. רציתי שיסביר לי מדוע האשה צועקת כל־כך. "בנה נהרג עליידי היהודים בזמן מלחמת־סיני", השיב.

מה מצבם של הילדים עזה לאחר הפינוי? "אין מחסור במזון ולא בשום מצרך אחר", גיסה השומר לשכנע אותי, "נשיא מצרים שולח אוכל ובגדים, ויש לנו הכל בשפע". בגאווה הצביע על בגדיו. "היום לא לובשים כמו בתקופה של פארוק. היום הבגדים טובים" משכורתו של השומר בעזה שחה לזו של שוטר מצרי: 20 לירות מצריות.

במשך הלילה למדתי פרטים נוספים. השוטר התפאר בפני שראה במו עיניו את עבד אל־נאצר בקאהיר יושב בבית־הקפה, ללא ליחי. מדבריו והתפארויותיו למדתי שהוא מרוצה. הלילה עבר לאט. סוף־סוף הביאו את ארוחת־הבוקר. בתשע, אמר לי השומר להתכונן, להתלבש ולארז את חפצי.

ירדתי לחצר. שתי מכוניות המתינו לי. סרן בעל כומתה שחורה פנה אלי באדיבות באנגלית, בקש אותי לעלות למכונית הראשונה. "אני מצטער שעלי לקשר את עיניך", אמר לי. הוא קשר את עיני בחולצה שקנו לי בקאהיר.

המכוניות זזו. יצאנו לכיוון הגבול. כעבור עשרים רגעים השתק המנוע. הסרן פתח את הקשר בחולצה. ראיתי את המכוניות הלבוניות של צבא האו"ם. התחלתי להאמין שאני חוזר באמת לישראל.

אנשי האו"ם, רבי־סנים וסגני־אלופים הודיים ודניים, ניגשו אלי בפנים צוהלות. חלק מהם לחצו את ידי, וחלק עסקו בצילום בלתי־פוסק.

קצין־משטרה אבולעפיה והסרן המצרי עסקו בסיפורים האחרונים. הגיירות נחתמו וקציני האו"ם פנו לשאלות שיגרתיות: "יש לך משהו לומר? לקחו לך דבר־מה?" סיפרתי לקצין האו"ם על השעון ועל המצית, וסיפרתי בקיצור על מה שקרה אתמול בעזה בתחנת־הרכבת. הוא רשם זאת בפנקסו.

נכנסתי למכונית המשטרה. בה פעל כל הזמן מכשיר אלתוט. יצאנו לדרך: "האמא שלך מחכה לך. אתה תראה אותה מיד", אמר לי אבולעפיה.

אחרי כמה קילומטרים ראיתי מכונית פרטית חונה על הכביש. בוץ ראיתי אשה עומדת ומנספת לי בידה. אמא זו אמא.

פגעי־המלחמה. הם מתחו מחדש את קחי הטלפונים והחזירו לפעולה את המסילה המפוצצת. לא הייתי צריך להתאמץ הרבה על מנת להכיר את סימני מיבצע־סיני. בכל פעם שחלפנו על פני משהו שהזכיר את סיני, גברה ההמולה בין שכני לנסיעה, שהתקהלו סביבי והצביעו באצבע ובמכסים זועמים על עמודי הטלפון המפוצצים והמסילה השבורה.

ההמון צמא לדמי

מערך בצהריים הגענו לכפר קטן בשם מזאר. הרכבת זחלה לאט, וכל הבדיחות שהיו מופנות פעם לכתובתה של רכבת־העמק יכלו להתאים גם לה.

בתא שלידינו ישבה משפחה גדולה מפליטי עזה. היה שם אב זקן, אשה וילדים. האב הוציא קופסת גבינה צהובה, הניח אותה על הרצפה ושלף מאחת מחבילותיו מימיה פלסטית, מסוג אותם שראיתי בבית־הסוהר. הוא צירף לגבינה חבילות תמרים, ביצים וזיתים, וקרא לשני החיילים המצריים ולי להצטרף לסעודה.

ילדה קטנה, כבת ארבע, הגישה לי תמרים והציעה לי ללגום מהמימיה. בין רגע הפכנו לחלק מהמשפחה. שישבה בשקט וחיסלה לאט, אבל ביסודיות, את הארוחה. ממולי ישב סמל שידע קצת אנגלית. היה עליו לרדת באל־עריש, ואני ניצלתי את ההזדמנות כדי לשוחח עם מישהו. ראיתי בכיסו עפרון. מזה שבוע. כשנגמר המילוי בעט שלי, לא היה לי במה לכתוב.

הוצאתי את העט מכיסי, שיחקתי עם הקפיץ המחזיר והצעתי אותו במתנה לסמל. הוא הסתכל בעט ולבסוף הסכים לקבלה. ראיתי שהוא מרוצה מאד. בתמורה ביקשתי את העפרון שבלט מכיסו, והוא הסכים ברצון לחליפין.

באל־עריש, בה הבחנתי כבר מרחוק לפי החורשה הגדולה וסירות הדיג, התחלפו חלק מהנוסעים. הסמל שקבל ממני את העט ירד. את מקומו תפס בחור בריא־בשר, לבוש בבגדים אזרחיים, שהיה חגור אקדה. כבר בדרך לאל־עריש הבחנתי שהוא ייחודי מאד. הוא הזמין תה לכל יושבי התא, וחילק סיגריות למעשנים.

כשהבחין בקרחת שלי, יעץ לי באנגלית רצועה כיצד לגדל את השערות במהירות: "מרח את הראש בחאולין במשך חמישה ימים. אל תיבש את החאולין, והשערות יצמחו שוב."

את המשך השיחה הקדשתי לסמל לעישון חאשיש. הוא רצה לדעת אם עישנתי פעם. שאלתי אותו מה זה חאשיש, והוא עשה מאמצים גדולים להסביר לי זאת ביסודיות: "זה טוב בשביל הראש".

עברנו על פני ריח המצרית ורפיח הפלסטיות, ועל פני חאן־יונס. הרכבת נעצרה בכל תחנה. אפילו בכפר הקטן ביותר שבדרך. בכל תחנה עלה המון נוסעים: פועלים שחזרו מהעבודה, תושבים שחזרו לעזה, חיילים ושוטרים. הנוסעים נכנסו דרך כל פתח אפשרי. הם לא הבחינו בהבדל שבין דלת לחלון, קפצו פנימה תוך כדי צעקות ודחיפות.

חלק מהנוסעים נדחה לכיוון התא בו ישבתי, לאחר ששמעו מה הוא מכיל. עד מהרה, גדלה ההתקהלות והפכה לצפופה יותר ויותר. ראיתי שההמון המצטופף צמא לדם. היתה זאת הרגשה איומה. איזמה הרבה יותר מזו שהרגשתי בקאהיר ובקנטרה, כשהתקהלו סביבי בתחנות־הרכבת.

הרכבת התקרבה לעזה.

משפט ליניץ בעזה

שרן די שוב את העיניים. המלחים שלי, שהתנהגו אלי יפה כל הדרך, ראו צורך להצטדק: "זהו הוראה".

האווירה מסביבי התחממה. מרגע לרגע הרגשתי שהולך ומחניק מסביב. שמעתי צעקות היסטוריות ולפתע חשתי באגרוף שניתך בלחיי. היתה זאת המכה הראשונה מאז שהוכיחתי בכלא איסמאעיליה וקאהיר.

הפחד בלבי גבר מרגע לרגע. עוד כמה מכות ניתכו על ראשי והכובע הופל לרצפה. מישהו הרים אותו והניח אותו עליידי.

הסמל צעק על ההמון. הוא ניסה לפזר אותו בעזרת שני המלחים, אך ללא הועיל. במוחי עלו רעיונות איומים. כבר חשבתי שזויה מוימה שטנית של השלטונות המצריים, לגרום להריגתי בליניץ בעזה. הרכבת עצרה, ושאת ההמון מסביב גברה והלכה: "יהוד! יהוד!"

המלחים החזיקו בזרועותי וסחבו אותי אחריהם. הסמל הלך מאחורי והחזיק בי היטב. הקללות נשמעו מכל עבר. שמעתי בכיור קולות נשים וילדים, שזעקו בקול־יקולות, בהיסטריה גוראה, תוך התפרצות־בכי מונית, באוקטבות הגבוהות ביותר שקול האדם יכול להגיע.

היה לי רושם שכל העיר עזה פצחה בצווחה אחת גדולה. הזעקה ההיסטרית הקיפה את כל תחנת־הרכבת, והתפשטה בכל רגע לאיזורים סמוכים אחרים.

הורידו אותי לרציף. הרגשתי, למרות שלא יכולתי לראות כלום, כיצד ההמון מתקרב אלי ומנסה לחסום את דרכם של החיילים המלחים. היו שאחזה בי נעלמה. הרגשתי שאני מחוסר הגנה. לא ידעתי מה לעשות. הרמתי את המטפחת מעל עיני, וראיתי כיצד ההמון מסתער עלינו במלוכד ומתנפל על החיילים.

מכות בודדות נחתו עלי. תלחלה אחזה בי. גליס־גלים של צמרמורת עברו בגבי. החייל שלידי סחב אותי ביד, כשהוא מכוון את הרובה המכוון לעבר ההמון.

ראיתי שבמרחק עשרה, שנים עשר מטר מפלס אלי דרך אדם בחולצה לבנה, כשהוא מלחא בשני שוטרי־תנועה. עד שהספיק להגיע אלי, ואני אליו, הספקתי לספוג עוד כמה מכות. נפלתי מלוא קומתי על האדמה.

ראיתי שהסמל שלמה אותי נופל גם הוא. הוא קם וירה יריה באחירי, שלא הרמיצה את ההמון.

לא האמנתי שאצא מכל זה חי. לבסוף הגיע אלי הגבר הלבוש אזרחית. הוא משך אותי ביד ואמר לי באנגלית: "רוץ, בבקשה!" במשטרה נודע לי שהוא קצין־משטרה שהבחין במתרחש, וקיבל על עצמו להוציא אותי מיד ההמון. אני חושב שהציל את חיי.

במרחק מאה מטר ניצבה מכונית־משטרה. הקצין העלה אותי למכונית, כשההמון מסתער עליה במלוכד. המכונית התחילה לנסוע. הנהג הגביר את המהירות והצליח להתחמק מהרודפים אחירי.

הזיעה נשפכה ממני. רעדתי. בכל אברי גופי. מימי לא הייתי כל־כך קרוב למות.

"מחר בשמונה בבוקר נחזירך..."

מכונית התחלתי להתאושש. ראיתי שהסמל והמלחים התרגשו לא פחות ממני. חשבתי לעצמי עד כמה מעטה מידת האחיות של השלטונות המצריים, ששלחו אותי לעזה, ברכבת זו, בלחית סמל ושני חיילים בלבד.

הגענו למיבצר המשטרה של עזה. הכרתי אותו אחרי הכיבוש, כשביקרתי בעיר. הקצין הוריד אותי מהמכונית והוביל אותי לתוך תא־אסירים ריק. הוא רצה לקחת ממני את התיק, שלח סמל דובר־עברית להסביר לי שהוא רוצה לבודק את חפצי.

פירותי את כל החפצים שהיו בתיק על הרצפה. הקצין פתח את המעטפה הגדולה עם חוברות־התעמולה ולקח אותה איתו. אחרי שאמר לסמל להביא לי שמיכה, התכונן ללכת. "קיבלתי את החוברות מסגן־אלוף בקאהיר!" אמרתי. סיפרתי לו על הביקור בקאהיר.

הוא שוכנע והחזיר לי את המעטפה.

בפעם הראשונה מאז השבוע שעבר היתה לי אפשרות לכתוב כל־מה שהתרחש במשך הזמן שעבר מאז נגמר המילוי בעט שלי. כשכתבתי את המשפטים הראשונים, הבחנתי שדיי רועדת, ושעדיין אינני שולט בה היטב, אחרי ההתרגשות הגדולה שאחזה בי לפני רגעים אחדים.

בארבע אחרי־צהריים, בערך, נכנס לתא שוטר משופם. הוא הביא לי מגש עם כוס,

העולם הזה

רפי
אילון
חודר